

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเพื่อการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานเพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการป้องกันปัญหาสุขภาพเสพติดในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 มีหัวข้อเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษา
2. บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรตาม โครงสร้างการจ้ด
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. การบริหารงานปกครองนักเรียน
4. การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
5. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
6. การป้องกันแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติดของสถานศึกษา
7. บริบทของสถานศึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารสถานศึกษา

1. ความหมายของการบริหารศึกษา

การบริหารจัดการบริหารศึกษา หมายถึง การให้บริการสาธารณะของรัฐที่จัดการศึกษาและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาตามหลักการให้บริการสาธารณะของรัฐอย่างเสมอภาคต่อเนื่องและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับความต้องการของผู้ใช้บริการอยู่เสมอ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 21-22)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 8) ให้ความหมายว่าการบริหารสถานศึกษาคือภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผน วิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดี จะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่น ๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้

งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การบริหารงานนั้น จะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ ทุกประการ เพราะว่าการดำเนินงานต่าง ๆ มิใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ ผู้ช่วยงานแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านสติปัญญา ความสามารถ ความถนัดและความต้องการที่ไม่เหมือนกัน จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำเอาเทคนิควิธีและกระบวนการบริหารที่เหมาะสม มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

ธีระ รุณเจริญ (2545 : 11-12) ให้ความหมายว่าการบริหารสถานศึกษาคือ การรู้จักการศึกษาที่มีความจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรทางการศึกษาและผู้บริหารทางการศึกษามืออาชีพจึงจะทำให้การบริหารและการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบปฏิบัติคือ สถานศึกษาซึ่งหมายถึงการปฏิบัติภารกิจของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้กระทำการปฏิรูปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Gregg (1997 : 32) ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาว่า เป็นการปฏิบัติงานและเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำเพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับงานสอนนักเรียนที่เข้ามารับการศึกษานในสถานบันการศึกษา

สรุปได้ว่าการบริหารการศึกษา เป็นกระบวนการที่ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจัดการศึกษาของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนรู้ให้เจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา การดำเนินงานร่วมกับกลุ่มบุคคลมีอาชีพและชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมตามวัตถุประสงค์อย่างมีคุณภาพ

2. ลักษณะของการบริหารสถานศึกษา

ลักษณะของการบริหารสถานศึกษาเป็นหลักปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษาแต่ละสถานศึกษา ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงลักษณะการบริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

ธีระ ภักดี (2542 : 7) กล่าวว่า ลักษณะการบริหารสถานศึกษา คือ การวางแผนดำเนินงานด้านการศึกษาให้กับนักเรียนซึ่งมีกระบวนการเกี่ยวข้องกับครู หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์การสอน และการวัดผล เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามที่ตั้งจุดหมายไว้

Good (1993 : 54) ได้กล่าวถึงลักษณะการบริหารสถานศึกษาไว้ 2 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่ง การบริหารสถานศึกษาเป็นการอำนวยความสะดวก การควบคุม และการดำเนินการเกี่ยวกับภาระหน้าที่ทั้งหมดของสถานศึกษา โดยจะต้องคำนึงถึงผลสุดท้ายของการศึกษาเป็น

หลักสำคัญ และประการที่สอง คือ การบริหารสถานศึกษาหมายถึง การควบคุมและการจัดการด้านต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาซึ่งเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เช่น เรื่องเกี่ยวกับครู นักเรียนแผนการสอน หลักสูตร กิจกรรม วิธีสอน สื่อการเรียนการสอน และการแนะแนว

สรุปได้ว่าลักษณะการบริหารสถานศึกษา เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมมือกับบุคลากรสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

3. ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

ธีระ รุญเจริญ ปราชญา กล้าผจญ และสัมมา รณินทรีย์ (2545 : 11-12) ได้กล่าวไว้ในการประชุมสัมมนาเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในประเทศไทยว่าในการจัดการศึกษาว่ามีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ จึงจะทำให้การบริหารและการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งต้องอาศัยองค์กรปฏิบัติงานหลักคือ สถานศึกษาซึ่งหมายถึงการปฏิบัติงานและภารกิจของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เป็นอย่างดีและผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำการปฏิรูปการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 : 29) ได้สรุปสาระสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นหัวใจสำคัญไว้ 5 ด้านดังต่อไปนี้

1. ปฏิรูประบบการศึกษา ให้สอดคล้องกันและกันทั้งในระบบ นอกกรอบตามอัยยาศัย
2. ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญแก่หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่นเนื้อหาสาระวิธีการเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน
3. ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งหน่วยงานรัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน โดยเน้นการกระจายอำนาจ
4. ปฏิรูปครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา โดยถือว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ ชั้นสูง เน้นมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
5. ปฏิรูปทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เพื่อระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้เพื่อจัดการศึกษา จัดสรรทรัพยากรให้ถึงผู้เรียนอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม มีการบริหารทรัพยากรที่มีความคล่องตัวอย่างมีประสิทธิภาพตรวจสอบได้

จากความสำคัญดังกล่าวสรุปได้ว่า ภาระหน้าที่ของสถานศึกษา คือการมีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาให้กับเยาวชนและประชาชนทั้งของรัฐและเอกชนอย่างมีคุณภาพ มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยรับผิดชอบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการมุ่งเน้นให้เยาวชนเป็นคนเก่งและอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข

4. กระบวนการบริหารสถานศึกษา

ขั้นตอนการปฏิบัติในกระบวนการบริหาร ซึ่งเป็นการจัดการที่มีหลักเกณฑ์ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) กระบวนการบริหารจะกำหนดขอบเขตและทำหน้าที่ตามขั้นตอนต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งนักวิชาการ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนในกระบวนการบริหารไว้ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : 56-57) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับขั้นตอนในกระบวนการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดการวางแผนงานและโครงการที่จะทำให้อนาคตเป้าหมายของหน่วยงาน
2. การจัดสรรทรัพยากร (Allocation) หมายถึง การจัดหาและการจัดสรรทรัพยากรการเงิน กำลังคน และวัสดุ ตามความต้องการของแผนงาน
3. การให้แรงกระตุ้น (Stimulation) หมายถึง การให้แรงจูงใจและการบำรุงขวัญ เพื่อให้บุคลากรมีพฤติกรรมตามเป้าหมาย
4. การประสานงาน (Coordination) หมายถึง การประสานกิจการด้านต่าง ๆ เพื่อสัมฤทธิ์ผลของงาน
5. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

Tead (1991 : 105) ได้วิเคราะห์กระบวนการมุ่งเน้นความสำคัญที่หน่วยงานย่อย ๆ ในองค์กรเป็นหลัก และได้เน้น ลำดับความสำคัญในการบริหารเป็นกระบวนการซึ่งมีอยู่ 10 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของงานให้ชัดเจนและรัดกุม
2. การจัดทำแผนภูมิอย่างกว้าง ๆ ของโครงสร้างขององค์กรหรือหน่วยงาน
3. กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ โดยอาศัยหลักการกระจายอำนาจ
4. มอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยอาศัยหลักการกระจาย

อำนาจ

5. ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินไปด้วยดี
6. การปฏิบัติงานโดยการรักษาระดับปริมาณและคุณภาพของงานให้อยู่ในระดับ

ที่ดีขึ้นอยู่เสมอ

7. จัดให้มีการติดต่อสัมพันธ์กับหน่วยงานมีคณะกรรมการเป็นผู้

ปฏิบัติงานในหน่วยงาน

8. บำรุงขวัญกระตุ้น และให้กำลังใจเพื่อบุคลากรทุกคนได้มีกำลังใจใน

การปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

9. การประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยเทียบกับจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

ที่ตั้งไว้แต่แรก

10. พิจารณางานในอนาคต เตรียมวางแผนในอนาคตโดยตั้งวัตถุประสงค์

ความมุ่งหมายไว้รับสถานการณ์ในอนาคต เตรียมดูทางตลอดจนเครื่องมือต่าง ๆ ไว้ให้พร้อม สำหรับการปฏิบัติงานขั้นต่อไปในอนาคต

Gregg (1997 : 274-316) ได้วิเคราะห์และสรุปขั้นตอนของกระบวนการบริหาร

ไว้ 7 ขั้นตอน คือ

1. การตัดสินใจสั่งการ ซึ่งเป็นหัวใจของกระบวนการบริหาร
2. การวางแผน ซึ่งมีความสำคัญต่อการบริหารงานทุกประเภท ถ้าขาดการ

วางแผนกิจกรรมนั้นจะไม่สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทำให้เกิดความมีระบบระเบียบในการปฏิบัติงาน กำหนดอำนาจหน้าที่

และตำแหน่งต่างๆอย่างชัดเจน

4. การติดต่อสื่อสาร ซึ่งเป็นกระบวนการส่งข่าวสาร คำสั่ง คำอธิบาย จาก

บุคคลหนึ่ง ไปยังอีกบุคคลหนึ่ง จากหน่วยงานหนึ่งไปอีกหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งจะต้องชัดเจนได้ ใจความก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน

5. การใช้อิทธิพลกระตุ้นให้บุคลากรทำงาน ซึ่งหน่วยงานทุกชนิด

จำเป็นต้องมีระบบควบคุมบังคับบัญชา เพื่อให้กิจการต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยปฏิบัติตามคำสั่งนั้น รวมทั้งการกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติอย่างเต็มที่

6. การประสานงาน ซึ่งเป็นการร่วมมือระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือ

หน่วยงานต่อหน่วยงานมีการติดต่อสัมพันธ์กันช่วยเหลือกันด้านบุคคล วัสดุ และทรัพยากรอื่น ๆ

7. การประเมินผลงาน เป็นการติดตามเป็นระยะ อย่างต่อเนื่องกันมี การประเมินผลตรวจสอบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตรงตามเป้าหมาย จากกระบวนการบริหารสถานศึกษา สรุปได้ว่า คือขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ ผู้บริหารจะต้องนำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องกัน เพื่อมุ่งหวังที่จะให้การปฏิบัติงาน ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการบริหารสถานศึกษาที่มีความเหมาะสม ที่จะนำมาใช้ ในการทำงานบริหารในปัจจุบัน เพราะมีความรัดกุมและครอบคลุมงานบริหารการศึกษาได้เป็น อย่างดี

5. ขอบข่ายและภารกิจกิจการบริหารสถานศึกษา

มีนักวิชาการ ได้แบ่งขอบข่ายและภารกิจกิจการบริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้
พนัส หันนาคินทร์ (2544 : 42) ได้แบ่งขอบข่ายการบริหารโรงเรียนออกเป็น 3 ฝ่าย ดังนี้

1. ฝ่ายวิชาการ ได้แก่ การจัดการด้านการเรียนส่วนรวม เช่น การจัดการ สอน การจัดครูเข้าสอน การจัดหนังสือเรียนและอุปกรณ์การเรียน การดำเนินการวัดและ ประเมินผลการศึกษาแก่ผู้ปกครองและออกใบสำคัญรับรองการจบการศึกษาของนักเรียน
2. ฝ่ายธุรการ ได้แก่ การจัดการในเรื่องที่สนับสนุนให้งานต่าง ๆ ของ โรงเรียนดำเนินด้วยความสะดวกเรียบร้อย เช่นงาน งานสารบรรณ งานการเงิน งานทะเบียน และพัสดุ การจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ให้หน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น
3. ฝ่ายบริหารนักเรียน ได้แก่ งานช่วยเหลือให้บริการแก่นักเรียน ควบคุม ความประพฤติและระเบียบวินัยของนักเรียน การจัดเรื่องอาหารกลางวัน การจัดนันทนาการ และการแนะแนวเบื้องต้น

ประเสริฐ เชมภูพันธ์ (2542 : อัดสำเนา) ได้สรุปว่าขอบข่ายภารกิจกิจการบริหาร โรงเรียน ประกอบด้วย งานวิชาการ งานธุรการ งานบริหารบุคคล งานกิจการนักเรียนและงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

จึงกล่าวได้ว่าขอบข่ายและภารกิจของการบริหารการศึกษาประกอบด้วย

1. การดำเนินงานธุรการ โดยการศึกษาวิเคราะห์งานธุรการของสถานศึกษาและ ระเบียบ กฎหมาย แนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง วางแผนออกแบบระบบงานธุรการลดขั้นตอน การดำเนินงานให้เหมาะสม จัดบุคลากรรับผิดชอบและพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถในการ ปฏิบัติงานธุรการ ดำเนินงานธุรการ ตามระบบที่กำหนดไว้ โดยยึดหลักความถูกต้อง รวดเร็ว ประหยัด และคุ้มค่า ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงงานธุรการให้มีประสิทธิภาพ

2. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรและหน่วยงานอื่น กำหนดแนวทาง การส่งเสริมสนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรและหน่วยงานอื่น ให้คำปรึกษา แนะนำ ส่งเสริมสนับสนุน ประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบัน สังคมอื่นที่จัดการศึกษา

3. การส่งเสริมการนักเรียน โดยวางแผนกำหนดแนวทางส่งเสริมการจัด กิจกรรมนักเรียนของสถานศึกษาโดยสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียนและส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมอย่างหลากหลายตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรู้ จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดความรู้ อย่าง ต่อเนื่อง สรุปลงและประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไข การส่งเสริมกิจการนักเรียนเพื่อให้การจัด กิจกรรมเกิดคุณค่าและประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

4. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการงบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป สํารวจปัญหาความต้องการจำเป็นของด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป จัดระบบส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานทุกด้าน ติดตาม ประเมินผลการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของบุคลากรในด้านต่าง ๆ นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

5. การบริหารอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม กำหนดแนวทางวางแผนการ บริหารจัดการอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา บำรุงและพัฒนาอาคาร สถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ให้อยู่ในสภาพที่มั่นคง ปลอดภัย เหมาะสมพร้อมที่ จะใช้ประโยชน์ติดตามและตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ สรุปลง ประเมินผล และรายงานการใช้ อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

6. การประชาสัมพันธ์ โดยการศึกษาความต้องการในการเผยแพร่ข้อมูล และ ผลงานของสถานศึกษารวมทั้งความต้องการ ในการได้รับข่าวสารข้อมูลทางการศึกษาของ ชุมชนวางแผนการประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนองค์กร สถาบันและสื่อมวลชนในท้องถิ่นจัดให้มีเครือข่ายการประสานงานประชาสัมพันธ์ผลงานของ สถานศึกษา สร้างกิจกรรมประชาสัมพันธ์ในหลากหลายรูปแบบ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม

สรุปว่า งานการบริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านงานวิชาการ ด้านงานบุคลากร ด้านงานกิจกรรมนักเรียน ด้านงานธุรการการเงิน ด้านงานอาคารสถานที่และด้านงานสัมพันธ์ชุมชน ในปัจจุบันพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2546 (2546 : 24) มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ กระจายอำนาจการบริหารและการศึกษาเป็น 4 ด้านคือ ด้าน การบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

6. ทฤษฎีทางการบริหารและวิวัฒนาการการบริหารการศึกษา

ระยะที่ 1 ระหว่าง ค.ศ. 1887 – 1945 (ภาวีกา ธาราศรีสุทธิ. 2542 : 10)

ยุคนักทฤษฎีการบริหารสมัยดั้งเดิม (The Classical organization theory)

แบ่งย่อยเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ของเทย์เลอร์ (Scientific Management)

ของ เฟรดเดอริก เทย์เลอร์ (Frederick Taylor) ความมุ่งหมายสูงสุดของแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์คือ จัดการบริหารธุรกิจหรือ โรงงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด Taylor มองคนงานแต่ละคนเปรียบเสมือนเครื่องจักรที่สามารถปรับปรุงเพื่อเพิ่มผลผลิตขององค์การได้ เจ้าของตำรับ “The one best way” คือประสิทธิภาพของการทำงานสูงสุดจะเกิดขึ้นได้ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญ 3 อย่างคือ

1.1 เลือกคนที่มีความสามารถสูงสุด (Selection)

1.2 ฝึกอบรมคนงานให้ถูกวิธี (Training)

1.3 หาสิ่งจูงใจให้เกิดกำลังใจในการทำงาน (Motivation)

เทย์เลอร์ ก็คือผลผลิตของยุคอุตสาหกรรมในงานวิจัยเรื่อง “Time and Motion Studies” เวลาและการเคลื่อนไหว เชื่อว่ามีวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์เพียงวิธีเดียวที่ดีที่สุด เขาเชื่อในวิธีแบ่งงานกันทำ ผู้ปฏิบัติระดับล่างต้องรับผิดชอบต่อระดับบน เทย์เลอร์ เสนอ ระบบการจ้างงาน (จ่ายเงิน) บนพื้นฐานการสร้างแรงจูงใจ สรุปหลักทฤษฎีของเทย์เลอร์สรุปง่าย ๆ ประกอบด้วย 3 หลักการดังนี้

1.3.1 การแบ่งงาน (Division of Labors)

1.3.2 การควบคุมดูแลบังคับบัญชาตามสายงาน (Hierarchy)

1.3.3 การจ่ายค่าจ้างเพื่อสร้างแรงจูงใจ (Incentive payment)

2. กลุ่มการบริหารจัดการ (Administration Management) หรือ ทฤษฎี

บริหารองค์การอย่างเป็นทางการ(Formal Organization Theory) ของ อังรี ฟา โยล์ (Henri Fayol) บิดาของทฤษฎีการปฏิบัติการและการจัดการตามหลักบริหาร ทั้ง Fayol และ Taylor จะเน้นตัวบุคคลปฏิบัติงาน + วิธีการทำงาน ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลแต่ก็ไม่มองด้าน “จิตวิทยา” (ภาววิชา ธาราศรีสุทธิ. 2542 : 17) Fayol ได้เสนอแนวคิดในเรื่องหลักเกี่ยวกับการบริหารทั่วไป 14 ประการ แต่ลักษณะที่สำคัญ วิชัย ต้นศิริ ได้นำเสนอในหนังสือ อุดมการณ์ทางการศึกษาทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ดังนี้

2.1 หลักการทำงานเฉพาะทาง (Specialization) คือการแบ่งงานให้เกิดความชำนาญเฉพาะทาง

2.2 หลักสายบังคับบัญชา เริ่มจากบังคับบัญชาสูงสุดสู่ระดับต่ำสุด

2.3 หลักเอกภาพของบังคับบัญชา (Unity of Command)

2.4 หลักขอบข่ายของการควบคุมดูแล (Span of control) ผู้ดูแลหนึ่งคนต่อ 6 คนที่จะอยู่ใต้การดูแลจึงจะเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด

2.5 การสื่อสารแนวตั้ง (Vertical Communication) การสื่อสารโดยตรงจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง

2.6 หลักการแบ่งระดับการบังคับบัญชาให้น้อยที่สุด คือ ไม่ควรมีสายบังคับบัญชายืดยาว หลายระดับมากเกินไป

2.7 หลักการแบ่งความรับผิดชอบระหว่างสายบังคับบัญชาและสายเสนาธิการ (Line and Staff Division)

3. ทฤษฎีบริหารองค์การในระบบราชการ (Bureaucracy) มาจากแนวคิดของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ที่กล่าวถึงหลักการบริหารราชการประกอบด้วย

3.1 หลักของฐานอำนาจจากกฎหมาย

3.2 การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ ที่ต้องยึดระเบียบกฎเกณฑ์

3.3 การแบ่งงานตามความชำนาญการเฉพาะทาง

3.4 การแบ่งงานไม่เกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนตัว

3.5 มีระบบความมั่นคงในอาชีพ

จะอย่างไรก็ตามระบบราชการก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งในด้าน ข้อเสีย คือ สายบังคับบัญชายืดยาวการทำงานต้องอ้างอิงกฎระเบียบ จึงชักช้าไม่ทันการแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน เรียกว่า ระบบ “Red tape” ในด้านข้อดี คือ ยึดประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก การบังคับบัญชา การเลื่อนขั้นตำแหน่งที่มีระบบระเบียบ แต่ในปัจจุบันระบบราชการกำลังถูกแทรกแซง

ทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ทำให้เริ่มมีปัญหา

ระยะที่ 2 ระหว่าง ค.ศ. 1945 – 1958 (ภาวีกา ชาราศรีสุทธิ. 2542 : 10) ยุคทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) Follette ได้นำเอาจิตวิทยามาใช้และได้เสนอการแก้ปัญหาความขัดแย้ง (Conflict) ไว้ 3 แนวทางดังนี้

1. Domination คือ ใช้อำนาจอีกฝ่ายสยบลง คือให้อีกฝ่ายแพ้ให้ได้ ไม่คืนัก
2. Compromise คือ คนละครึ่งทาง เพื่อให้เหตุการณ์สงบโดย

ประนีประนอม

3. Integration คือ การหาแนวทางที่ไม่มีใครเสียหน้า ได้ประโยชน์ทั้ง 2 ทาง (ชนะ ชนะ) นอกจากนี้ Follette ให้ทัศนะน่าฟังว่า “การเกิดความขัดแย้งในหน่วยงานเป็นความบกพร่องของการบริหาร” (ภาวีกา ชาราศรีสุทธิ. 2542 : 25)

การวิจัยหรือการทดลองฮอร์ทอร์น (Hawthon Experiment) ที่ เมโย(Mayo) กับคณะทำการวิจัยเริ่มที่ข้อสมมติฐานว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของคนงาน มีการค้นพบจากการทดลองคือมีการสร้างกลุ่มแบบไม่เป็นทางการในองค์กร ทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ที่ว่า ความสัมพันธ์ของมนุษย์ มีความสำคัญมาก ซึ่งผลการศึกษาทดลองของเมโยและคณะ พอสรุปได้ดังนี้

1. คนเป็นสิ่งมีชีวิต จิตใจ ขวัญ กำลังใจ และความพึงพอใจเป็นเรื่องสำคัญ

ในการทำงาน

2. เงินไม่ใช่ สิ่งล่อใจที่สำคัญแต่เพียงอย่างเดียว รางวัลทางจิตใจมีผลต่อการจูงใจในการทำงานไม่น้อยกว่าเงิน

3. การทำงานขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมมากกว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพคับที่อยู่ได้คับใจอยู่อยาก

* ข้อคิดที่สำคัญ การตอบสนองคน ด้านความต้องการศักดิ์ศรี การยกย่อง จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานจากแนวคิด “มนุษยสัมพันธ์”*

ระยะที่ 3 ตั้งแต่ ค.ศ. 1958 – ปัจจุบัน (ภาวีกา ชาราศรีสุทธิ. 2542 : 11) ยุคการใช้ทฤษฎีการบริหาร (Administrative Theory) หรือการศึกษาเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science Approach) ยึดหลักระบบงาน + ความสัมพันธ์ของคน + พฤติกรรมขององค์กร ซึ่งมีแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่หลาย ๆ คนได้แสดงไว้ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีของมาสโลว์ ว่าด้วยการจัดอันดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ (Maslow – Hierarchy of needs) เป็นเรื่องแรงจูงใจแบ่งความต้องการของมนุษย์ตั้งแต่ความ

ต้องการด้านกายภาพ ความต้องการด้านความปลอดภัย ความต้องการด้านสังคม ความต้องการด้านการเคารพ – นับถือ และประการสุดท้าย คือ การบรรลุศักยภาพของตนเอง (Self actualization) คือมีโอกาสได้พัฒนาตนเองถึงขั้นสูงสุดจากการทำงาน แต่ความต้องการเหล่านี้ต้องได้รับการตอบสนองตามลำดับขั้น

ทฤษฎี X ทฤษฎี Y ของแมคกรีกอร์ (Douglas MC Gregor Theory X, Theory Y) เขาได้เสนอแนวทางการบริหารอยู่บนพื้นฐานของข้อสมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ต่างกัน

ทฤษฎี X (The Traditional View of Direction and Control) ทฤษฎีนี้เกิดข้อสมมติฐาน ดังนี้

1. คนไม่ชอบทำงาน และหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ
2. คนไม่ทะเยอทะยาน และไม่คิดริเริ่ม ชอบให้การสั่ง
3. คนเห็นแก่ตนเองมากกว่าองค์การ
4. คนมักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง
5. คนมักโง่ และหลอ่งง่าย

ทฤษฎี Y (The integration of Individual and Organization Goal) ทฤษฎีข้อนี้เกิดจากข้อสมมติฐานดังนี้

1. คนจะให้ความร่วมมือ สนับสนุน รับผิดชอบ ชยัน
2. คนไม่เกียจคร้านและไว้วางใจได้
3. คนมีความคิดริเริ่มทำงานถ้าได้รับการจูงใจอย่างถูกต้อง
4. คนมักจะพัฒนาวิธีการทำงาน และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

ผู้บังคับบัญชาจะไม่ควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเข้มงวด แต่จะส่งเสริมให้รู้จักควบคุมตนเองหรือของกลุ่มมากขึ้น ต้องให้เกียรติซึ่งกันและกัน

จากความเชื่อที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดระบบการบริหารที่แตกต่างกันระหว่างระบบที่เน้นการควบคุมกับระบบที่ค่อนข้างให้อิสระภาพ อูชิ (Ouchi) ชาวญี่ปุ่นได้เสนอทฤษฎี Z (Z Theory) (William G. Ouchi) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัย UCLA (U of California Los Angeles) ทฤษฎีนี้รวมเอาหลักการของทฤษฎี X, Y เข้าด้วยกัน แนวความคิดก็คือ องค์การต้องมีลักษณะที่ควบคุมมนุษย์ แต่มนุษย์ก็รักความเป็นอิสระ และมีความต้องการหน้าที่ของผู้บริหารจึงต้องปรับเป้าหมายขององค์การให้สอดคล้องกับเป้าหมายของบุคคลในองค์การ สรุป เพื่อออมชอมสองทฤษฎี มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการคือ

1. การทำให้ปรัชญาที่กำหนดไว้บรรลุ
2. การพัฒนาผู้ได้บังคับบัญชาให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
3. การให้ความไว้วางใจแก่ผู้ได้บังคับบัญชา
4. การให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

องค์ประกอบของระบบการบริหารสถานศึกษา

เป้าหมาย (Goals) เป็นส่วนสำคัญที่สุดขององค์การเพื่อความสำเร็จของงานบรรลุเป้าหมายขององค์การ โดยมีตัวแปรหรือตัวชี้วัดสองประการ คือ ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness)

ประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ สามารถทำงานนั้นให้บรรลุผลตามเป้าหมาย โดยใช้ทรัพยากรแต่น้อย คือ ประหยัดสุด แต่ประ โยชน์สูง ซึ่งดูได้จาก ประหยัดทรัพยากร กับประหยัดเวลา

ประสิทธิผล (Effectiveness) คือ สามารถทำงานให้บรรลุผลตามเป้าหมาย โดยได้ทั้งปริมาณและคุณภาพตามที่ต้องการ และก่อให้เกิดความพึงพอใจ การทำงานที่มีประสิทธิผลดูได้จากผลงาน (Output) ที่เกิดขึ้นในเชิงปริมาณและคุณภาพ

วัฒนธรรมขององค์การ (Organizational Culture)

วัฒนธรรมขององค์การ หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึก พฤติกรรม และสัญลักษณ์ ที่มีอยู่ในองค์การ (ศิริพงษ์ เสภาภาน. 2548 : 71) ที่มี ปรัชญา อุดมการณ์ ความเชื่อความรู้สึก เจตคติ บรรทัดฐาน และค่านิยม

วัฒนธรรมในความหมายที่กว้าง หมายถึง วิถีชีวิต แต่ในบริบทขององค์การ คือ ปทัสถาน แนวประพฤติปฏิบัติร่วมกันและอยู่ในใจนฝักรากลึกของสมาชิก ร่วมกัน จนมีวิวัฒนาการตามลำดับจนดำรงอยู่ระยะหนึ่งจนเป็นค่านิยมอุดมการณ์ เป็นเอกลักษณ์ ขององค์การนั้น มีลักษณะเด่นชัดในเรื่องของระบบคุณค่า และกลายเป็น “สถาบัน” เมื่อเป็นสถาบัน ก็จะเกิด สัญลักษณ์ พิธีการ ดำเนินงาน เสถียรภาพของระบบค่านิยม และอุดมการณ์ หรือวัฒนธรรมที่มีคุณค่าขององค์การต่อไป

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรตามโครงสร้างการจัดองค์กรปกครอง นักเรียน

1. ผู้บริหารโรงเรียน

ตามมาตรฐานการกำหนดตำแหน่งได้กำหนดลักษณะงานโดยทั่วไปของผู้บริหารและสถานศึกษาอย่างกว้าง ๆ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการวางแผน การดำเนินงาน การประสานงาน การควบคุมและการนิเทศการงาน ตลอดจนการติดตามการประเมินผลงาน ด้านวิชาการ ปกครอง ชุรการ หรืองานบริหารทั่วไป ความสัมพันธ์กับชุมชนและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจแยกรายละเอียดได้ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2530 : 31-35)

1.1 งานควบคุมและควบคุมความประพฤติของบุคลากร ดำเนินงานเกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันความประพฤติของบุคลากรให้เป็นผู้มีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของทางราชการและเป็นที่ชื่นชมของประชาชนในท้องถิ่นในเรื่องต่อไปนี้

1.1.1 การจัดการและรวบรวมระเบียบข้อบังคับของทางราชการเกี่ยวกับความประพฤติและระเบียบวินัยของบุคลากรในสถานศึกษา

1.1.2 การจัดทำระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาขึ้น โดยเฉพาะให้สอดคล้องกับระเบียบข้อบังคับของทางราชการ และเหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา

1.1.3 การเผยแพร่ระเบียบข้อบังคับของทางราชการและระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาให้เป็นที่ทราบโดยทั่วกันทั้งครูในสถานศึกษา และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องภายนอกโรงเรียน

1.1.4 การเนินงานให้ระเบียบข้อบังคับของทางราชการและระเบียบข้อบังคับของของสถานศึกษา มีผลบังคับใช้อย่างจริงจัง

1.2 งานส่งเสริมความประพฤติและระเบียบวินัยของบุคลากรดำเนินงานเพื่อส่งเสริมในสถานศึกษาหรือให้ความร่วมมือแก่หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน รัฐวิสาหกิจ และบุคคล

1.2.1 การจัดกิจกรรมส่งเสริมความประพฤติและระเบียบวินัยของบุคลากรในสถานศึกษา หรือให้ความร่วมมือแก่หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน รัฐวิสาหกิจและบุคคล

1.2.2 การจัดหาและรวบรวมเอกสารที่มีคุณค่าในด้านการส่งเสริมความประพฤติ และระเบียบวินัย พร้อมทั้งการสร้างเหตุจูงใจให้บุคลากรศึกษาหาความรู้จากเอกสาร และนำไปใช้ประโยชน์

1.2.3 การใช้เกียรติยศชื่อเสียงและคำยกย่องสรรเสริญแก่บุคคลผู้ประพฤติมีระเบียบวินัย เพื่อเป็นการให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานและเป็นตัวอย่างแก่บุคคลโดยทั่วไป

1.3 งานแก้ไขความประพฤติระเบียบวินัยของบุคลากร ดำเนินงานเพื่อการแก้ไขความประพฤติและระเบียบวินัยของบุคลากรในสถานศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1.3.1 การวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุอันเป็นที่มาของความประพฤติที่ไม่พึงประสงค์ของบุคลากรในสถานศึกษา

1.3.2 การขอความร่วมมือหรือให้ความร่วมมือแก่ทางราชการ รัฐวิสาหกิจ เอกชน และบุคลากรเกี่ยวกับการแก้ไขความประพฤติและระเบียบวินัยของบุคคลในสถานศึกษา

1.3.3 การดำเนินมาตรการและวิธีการเพื่อการแก้ไขความประพฤติและระเบียบวินัยของบุคลากรในสถานศึกษา มีผลบังคับใช้อย่างแท้จริง และเป็นไปด้วยความยุติธรรม

1.4 งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากกรมสามัญศึกษา

2. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครองตามโครงสร้างการจัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

2.1 วางแผนเพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนให้สนองตอบเจตนารมณ์ของหลักสูตร และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และดำเนินการให้เป็นไปตามแผน

2.2 จัดให้มีการอบรมศีลธรรม จรรยา มารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม

2.3 ปกครองดูแลให้ความอบอุ่น และปลอดภัยแก่นักเรียนในขณะที่อยู่ในโรงเรียน

2.4 ให้คำแนะนำด้านความประพฤติของนักเรียนให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและระเบียบประเพณีที่ตนสังกัดอยู่

2.5 วางแผน ควบคุม และแก้ปัญหาการมาโรงเรียนของนักเรียน

2.6 วิเคราะห์และวิจัยปัญหาของนักเรียนที่มีปัญหาเป็นรายบุคคล โดยประสานงานกับฝ่ายแนะแนวให้นักเรียนประสบความสำเร็จตามศักยภาพ

2.7 ประสานงานกับฝ่ายแนะแนวเพื่อวางแผน ติดตามผลนักเรียนที่ออกนอก บริเวณโรงเรียนไปแล้ว โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพเพื่อ ปรับปรุงงานปกครองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.8 วางแผนและจัดให้มีการรวบรวมข้อมูล สถิติเกี่ยวกับการปกครองให้เป็น ปัจจุบันเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาป้องกัน และแก้ไขปัญหาความประพฤตินักเรียน

2.9 วางแผนดำเนินงานแก้ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับงานปกครอง ร่วมกับ คณะกรรมการ และประสานงานกับผู้บริหาร โรงเรียนโดยสม่ำเสมอ รวมทั้งประสานงานกับ บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง

2.10 ประสานงานกับผู้ปกครองและร่วมมือกับแก้ปัญหาของนักเรียน

2.11 ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

3. หัวหน้าระดับ

หัวหน้าระดับนาม โครงสร้างการจัดองค์กรปกครองนักเรียนแบบระบบชั้นมี บทบาทหน้าที่ตามรับผิดชอบ ดังนี้

3.1 ทำหน้าที่เป็นกรรมการบริหารฝ่ายปกครอง

3.2 ดำเนินงานปกครองนักเรียนในระดับที่รับผิดชอบให้เป็นไปตามแผนงาน และโครงการที่วางไว้

3.3 ติดต่อประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และหน่วยงาน ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดผลดีต่อนักเรียนในระดับที่รับผิดชอบ

3.4 ดูแลสวัสดิการนักเรียนในระดับชั้น

3.5 ควบคุมดูแลความประพฤติ และระเบียบวินัยของนักเรียนหาทางป้องกันมิ ให้นักเรียนประพฤติหรือกระทำผิดระเบียบของโรงเรียน

3.6 แนะนำ ตักเตือน และติดตามนักเรียนในระดับชั้นให้ทั่วถึง

3.7 จัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกับครู อาจารย์ในระดับชั้น เพื่อเตรียมการ ปฏิบัติงานของระดับชั้นและแก้ปัญหาต่าง ๆ

3.8 ประเมินผลการปฏิบัติงานของครู อาจารย์ในระดับ

3.9 ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

4. ครูที่ปรึกษา

ครูที่ปรึกษาตาม โครงสร้างการจัดองค์กรปกครองนักเรียนแบบระดับชั้นมี บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

- 4.1 จัดทำบัญชีรายชื่อนักเรียน ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนภายในชั้น โดยตรวจสอบให้ถูกต้องตรงกับทะเบียนของโรงเรียน
- 4.2 ทำหน้าที่ครูเวรประจำสัปดาห์
- 4.3 ชี้แจงเรื่องระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียนให้นักเรียนทราบอย่างละเอียด
- 4.4 อบรม แนะนำ ตักเตือนนักเรียน ดูแลเอาใจใส่ตลอดจนให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในด้านทุกข์ สุข ช่วยเหลือด้านสวัสดิการและความประพฤติเป็นรายบุคคลรวมถึงช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดสนให้ได้รับทุนการศึกษา
- 4.5 เป็นที่ปรึกษาให้กับนักเรียนในความรับผิดชอบ เพื่อป้องกันแก้ไขและสนับสนุนให้นักเรียนได้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์
- 4.6 เสนอ โครงการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน และ โรงเรียน
- 4.7 รายงานผลการปฏิบัติงานต่อหัวหน้าระดับเป็นระยะ ๆ
- 4.8 ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

5. คณะกรรมการฝ่ายปกครอง

คณะกรรมการฝ่ายปกครองตามโครงสร้างการจัดองค์กรปกครองนักเรียนแบบระดับชั้นทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของผู้บริหาร โรงเรียน ในด้านการให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายในการป้องกัน แก้ไข และพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน และ ให้ข้อมูลเพื่อประกอบการวินิจฉัยสั่งการของผู้บริหาร โรงเรียน

6. องค์กรภายนอกโรงเรียน

ผู้แทนผู้ปกครองหรือสมาคมผู้ปกครองนักเรียน – ครู หรือผู้แทนชุมชนมีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน เสนอแนะ และให้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการปกครองนักเรียน โดยให้ความร่วมมือในการควบคุม แก้ปัญหา ป้องกันและพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลในงานปกครองนักเรียน

7. คณะกรรมการระดับชั้น

คณะกรรมการระดับชั้นตามโครงสร้างการจัดองค์กรปกครองนักเรียนแบบระดับชั้นมีบทบาทหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 7.1 ให้ความร่วมมือทำแผนปฏิบัติงานงานปกครองนักเรียนในระดับที่รับผิดชอบ
- 7.2 เป็นที่ปรึกษาให้หัวหน้าระดับในเรื่องการวางแผนป้องกันแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในระดับ

8. คณะกรรมการนักเรียน

คณะกรรมการนักเรียนตามโครงสร้างการจัดองค์กรปกครองนักเรียนแบบระดับชั้นมีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

8.1 ให้ความช่วยเหลือดูแลนักเรียนกันเองในบางโอกาส

8.2 มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียน

8.3 ประสานงานกับครูที่ปรึกษา หัวหน้าระดับ ฝ่ายบริหาร เพื่อป้องกันแก้ไข ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนส่วนใหญ่

วิธีการดำเนินงานของระดับ แต่ละระดับการบริหารงานในรูปของ คณะกรรมการทั้งฝ่ายของครู และฝ่ายของนักเรียน เพื่อให้บรรยากาศการทำงานร่วมกันเป็น แบบประชาธิปไตยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ เช่น มีตำแหน่งประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรผู้ญิก ประชาสัมพันธ์ และประธานฝ่ายต่าง ๆ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมใด ๆ ต้องอยู่ ภายใต้อำนาจของครูที่ปรึกษา ลักษณะกิจกรรมที่ควรจัด ได้แก่ กิจกรรมกีฬา นันทนาการ และงานพัฒนาโรงเรียน

จากการศึกษาเอกสาร สามารถสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของ บุคลากรตามโครงสร้างการจัดการองค์กรปกครองนักเรียน เป็นงานส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาให้นักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกัน และเป็นการสนับสนุนให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตร การบริหารงานปกครองนักเรียน

สภาพสังคมที่เปลี่ยนไปในปัจจุบันที่ส่วนผลักดันให้เด็กนักเรียนซึ่งเป็นวัยรุ่นใน ได้ แสดงออกถึงความถนัด ความสามารถได้อย่างเต็มที่ทั้งทางด้านวิชาการ ด้านดนตรี การแสดง การกีฬา ศิลปะตลอดจนการหารายได้ระหว่างเรียนหรือช่วยเหลือบิดามารดาผู้ปกครอง ประกอบอาชีพของครอบครัวแต่ยังมีเด็กนักเรียนวัยรุ่นอีกส่วนหนึ่งที่มีพฤติกรรมตรงกันข้าม ซึ่งมีพฤติกรรมขาดระเบียบวินัยไม่เคารพกฎหมาย ไม่รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ปัญหา พฤติกรรม ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนเหล่านี้เกิดจากสาเหตุที่สำคัญ คือ สภาพทางสังคมที่มีการ เปลี่ยนแปลงและมีความขัดแย้งในด้านค่านิยมสภาพครอบครัวที่เป็นปัญหา และสภาพแวดล้อม ในโรงเรียนครูรู้จักนักเรียนไม่ท่องแท้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปอย่างผิวเผิน การพัฒนาคุณลักษณะนักเรียนจึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร (กรมสามัญศึกษา. 2530 : 1)

1. ความหมายของงานปกครองนักเรียน

นักวิจัยและนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร ดังนี้
 เพิ่มพูน ผ่านสำแดง (2546 : 15) ได้ให้ความหมายของงานปกครองนักเรียนว่า
 เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม กำกับ ดูแลความประพฤติ ระเบียบวินัยของนักเรียน ให้
 การอบรมกิริยามารยาท คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งการวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหามาของ
 เด็กนักเรียนร่วมกับครู – อาจารย์ตลอดจนผู้ปกครองนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเป็นคนที่
 คุณภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

วิจิตร พันธุ์สวัสดิ์กุล (2546 : 9) ได้ให้ความหมายของงานปกครองนักเรียนว่า
 เป็นงานที่ส่งเสริมพัฒนา ควบคุมและแก้ไขความประพฤตินักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย
 ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกัน เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนให้บรรลุ
 เป้าหมายของหลักสูตร

จากความสำคัญของงานปกครองนักเรียนสรุปได้ว่า งานปกครองนักเรียน เป็นงาน
 ที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุหลักการและเป้าหมายของ
 การศึกษา ที่ต้องทำให้นักเรียนเป็นผู้มีความพร้อมสมบูรณ์ทางด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา
 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตที่ดี โดยใช้หลักการส่งเสริมสนับสนุน
 พัฒนา ป้องกัน แก้ไขและ ติดตามอย่างเป็นระบบ

2. ความสำคัญของงานปกครองนักเรียน

นักวิจัยและนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร ดังนี้
 กรมสามัญศึกษา (2540 : 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการดำเนินการปกครอง
 นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดประโยชน์ 6 ประการ คือ

1. ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยในโรงเรียน โรงเรียนดำเนินกิจการต่าง ได้
 ด้วยดี
2. ส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. นักเรียนแต่ละคนได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถเฉพาะตนเต็ม
 ตามศักยภาพ
4. นักเรียนที่มีปัญหาในด้านต่าง ๆ ได้รับความช่วยเหลือ และแก้ไข
 พฤติกรรมให้สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้เป็นอย่างดี
5. บุคลากรในโรงเรียนรู้จักควบคุมตนเอง ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

รู้จักการให้และการยอมรับ มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เข้าใจและยอมรับกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับ

6. บุคลากรในโรงเรียนเข้าใจรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย รู้จักใช้สิทธิ และทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง

3. ขอบข่ายงานปกครองนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2530 : 4) ได้กำหนดขอบข่ายของงานปกครองนักเรียน ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นหมู่คณะ ดังนี้

1. ป้องกันและแก้ไขไม่ให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
2. แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน
3. ส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

โดยบุคลากรที่รับผิดชอบ ครูทุกคนในโรงเรียนมีหน้าที่ที่จะต้องดูแล พัฒนา และควบคุมความประพฤตินักเรียน ดังนี้

1. คณะกรรมการฝ่ายปกครอง รับผิดชอบโดยตรงในด้านการพัฒนาและควบคุมพฤติกรรมนักเรียน ทั้งด้านการจัดกิจกรรมและการออกระเบียบข้อบังคับและการลงโทษ รวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกโรงเรียน เช่น สมาคมผู้ปกครองและครู กองสารวัตรนักเรียน สถานีตำรวจ สื่อมวลชน เป็นต้น ให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือสอดส่องดูแลพฤติกรรมของเด็กนักเรียน เพื่อร่วมมือกันแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
2. ครูสนับสนุนการสอน เช่น ครูแนะแนว ครูกิจกรรมนักเรียน ครูอนามัย ครูบรรณารักษ์ เป็นต้น ต้องมีหน้าที่ให้ความร่วมมือช่วยกันพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูแนะแนวจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลให้เข้าใจเกี่ยวกับนักเรียนแต่ละคนอย่างละเอียดลึกซึ้ง เพื่อหาทางแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ .

3. ครูทุกคนต้องร่วมมือกันอบรมป้อนนิสัยในขณะที่ทำการสอน หรือในฐานะครูที่ปรึกษา และในขณะเดียวกันกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น ควรเอื้อให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในตัวนักเรียนด้วย ไม่ใช่แยกการเรียนการสอนวิชาการออกอย่างเด็ดขาดจากการปกครอง

กรมสามัญศึกษา (2540 : 42) กล่าวถึงงานปกครองในโรงเรียนมัธยมศึกษาว่าเป็นงานที่มีความสำคัญมาก ซึ่งขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบที่กรมสามัญศึกษา ได้กำหนดงานด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติไว้ 6 ด้าน คือ

1. การวางแผนงานปกครองนักเรียน
2. การบริหารงานปกครองนักเรียน
3. การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม
4. การป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน
5. การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
6. การประเมินผลงานปกครอง

การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นงานการบริหารทั่วไปในสถานศึกษา เดิมที่เรียกว่าระบบกิจกรรมนักเรียน ในงานกิจการนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ เนื่องจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ดำเนินการโดย กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการกรมสามัญศึกษา กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา ดังนั้น เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึง เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544 : 8-10) กล่าวว่า การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

1. การวางแผนปฏิบัติการ การวางแผนปฏิบัติการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี 3 ขั้นตอนคือ
 - 1.1 การเตรียมความพร้อมบุคลากรเพื่อให้ครูทุกคนเข้าใจว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเรื่องหนึ่งในหลาย ๆ เรื่อง ซึ่งเป็นงานที่ทำโดยปกติไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการเพิ่มภาระและให้ยุ่งเกี่ยวกับการตรวจสอบ ทบทวน ประเมินการดำเนินงาน ตามแผนที่กำหนด ไม่เกิดการต่อต้านเมื่อรับการประเมิน โดยคณะประเมินของโรงเรียน ดังนั้นจึงควรเตรียมความพร้อมของครูทั้งด้านเจตคติที่ดีด้านความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการดำเนินงาน รวมทั้งการทำงานเป็นทีม

1.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อให้มีบุคลากรที่รับผิดชอบในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีหน้าที่ประสาน กำกับ ดูแล ช่วยเหลือ และ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายทุกคนทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงกันเป็นทีม รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความพร้อมของครู ทั้งนี้ โรงเรียนอาจจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นใหม่หรือมอบหมายให้

คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) ตาม โครงสร้างบุคลากรของระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบก็ได้

1.3 การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกคนทราบเป้าหมายการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการ ปฏิทินปฏิบัติงานในแต่ละภาคเรียนหรือ 1 ปีการศึกษาที่แต่ละคนมีส่วนรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตน ซึ่งคณะกรรมการของโรงเรียนควรเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีแนวดำเนินการดังนี้

1.3.1 กำหนดเป้าหมาย เป้าหมายการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยให้ครูทุกคนได้มีส่วนร่วมหรือหากเป็นไปได้ ผู้ปกครองและชุมชนควรมีส่วนร่วมเช่นกัน

1.3.2 กำหนดแนวการปฏิบัติงาน กำหนดกิจกรรมที่จะทำให้ชัดเจน เพื่อให้เป้าหมายบรรลุวัตถุประสงค์ คือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กิจกรรมสำคัญคือการดำเนินงานตามกระบวนการการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 องค์ประกอบคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียน กำหนดระยะเวลา และจำนวนครั้งไว้ในปฏิทินปฏิบัติงาน โดยควรมีการประเมินอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง กำหนดให้มีการนิเทศ ติดตาม ไว้ในการประชุมระดับ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งรวมทั้งบันทึกย่อการนิเทศติดตาม กำหนดงบประมาณไว้ในแผนปฏิบัติการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน

2. การดำเนินงาน จากแผนปฏิบัติการที่โรงเรียนกำหนดเรียบร้อยแล้ว ผู้บริหารและคณะครูทุกคนก็ร่วมกันดำเนินการตามแผน โดยในระหว่างดำเนินการผู้บริหาร โรงเรียนควรสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูทุกคนทำงานอย่างมีความสุข และดำเนินการตามนี้

2.1 จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 กำกับ ติดตาม ทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม รายหมวด ฝ่าย และระดับเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผน

2.3 ให้การนิเทศ ให้คำปรึกษา แนะนำ เพื่อปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่อาจจะมี รวมทั้งการเชิญวิทยากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถให้แก่ครูทุกคนหรือให้ไปรับการฝึกอบรมจากหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้ ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนทุกฝ่ายและหัวหน้าระดับแต่ละระดับก็ควรดำเนินการก สนับสนุนส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข และทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

3. การตรวจสอบประเมินผล การตรวจสอบ ทบทวน ประเมินผลการดำเนินงาน เป็นกิจกรรมสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเพราะให้ได้ข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุง ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่มีการตัดสินใจถูก-ผิด ซึ่งการติดตามตรวจสอบประเมินผล การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น มีแนวดำเนินงาน 2 รูปแบบคือ

3.1 ดำเนินการทุกระยะของการปฏิบัติงาน ด้วยการประชุม นิเทศ กำกับ ติดตาม ในบรรยากาศร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่าง การดำเนินงานรวมทั้งร่วมกันหาวิธีช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการประชุมร่วมกันในแต่ละระดับทุก สัปดาห์ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง มีการบันทึกและรายงานการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนา

3.2 ดำเนินการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งหรือภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยการประเมิน เพื่อทบทวนซึ่งเป็นการดำเนินการโดยให้ครูที่ปรึกษาประเมินตนเอง และประเมินโดยผู้ ประเมินจากระดับชั้นอื่น แต่ละระดับจะสลับกันประเมินกันและกันตามคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการประเมินที่โรงเรียนกำหนด โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.2.1 คณะกรรมการประเมินผู้รับการประเมิน เพื่อเตรียมเอกสาร เครื่องมือและหลักฐานต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานตามกำหนดการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและผลที่ เกิดขึ้น เช่น ระเบียบสะสม สรุปรายงานการคัดกรองนักเรียน บันทึกการจัดกิจกรรม กิจกรรม โยมรมบันทึกการดูแลช่วยเหลือนักเรียน บันทึกการส่งต่อนักเรียน เป็นต้น โดยจัดเตรียมให้ คณะกรรมการประเมินตรวจสอบในวันประเมิน รวมทั้งการจัดเตรียมสถานที่เพื่อรับ การประเมินและการสัมภาษณ์ สังเกตนักเรียนในระดับต่าง ๆ

3.2.2 ให้ผู้ประเมินประเมินตนเอง โดยอาจใช้เครื่องมือแบบประเมิน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หรืออื่น ๆ เพื่อตรวจสอบการทำงานของตนเองในเบื้องต้น และ นำผลการประเมินตนเองมาใช้ประกอบการประเมินคุณภาพภายใน

3.2.3 คณะกรรมการประเมินผู้สังเกต และสัมภาษณ์นักเรียนในระดับ ต่าง ๆ ตามวัน เวลาที่กำหนด

3.2.4 ดำเนินการประเมินเพื่อการทบทวนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด โดยคณะผู้ประเมินเข้าใจความรู้สึกรู้สีกของผู้รับการประเมินทุก คนและมีศิลปะในการสัมภาษณ์ พยายามเพื่อให้ได้ข้อมูลข้อเท็จจริงที่เป็นความจริงมากที่สุด ผู้รับ การประเมินมีความกระตือรือร้น ฟังพอใจและเต็มใจที่จะรับการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพ การทำงานของตนเอง โดยใช้เทคนิคการพูดคุย สัมภาษณ์ ดังนี้

1) ระยะเวลาเปิดใจ ผู้ประเมินควรเริ่มต้นด้วยการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองด้วยการแนะนำตนเอง และคณะผู้ประเมิน ต่อจากนั้นบอกวัตถุประสงค์ของการประเมิน และขอความร่วมมือในการพูดคุยแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

2) ระยะเวลาค้นหาความจริง ผู้ประเมินควรใช้ศิลปะและทักษะการถาม ทักษะการฟัง ทักษะการสังเกต ทักษะการสรุปความ และทักษะการให้กำลังใจเพื่อให้ผู้รับการประเมินมีความรู้สึกที่ดี อบอุ่น ปลอดภัย ขณะที่ได้รับข้อมูล ข้อเท็จจริง และกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา มีการซักถามข้อสงสัย และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ โดยผู้รับการประเมินเกิดความรู้สึกว่าเป็นช่วงเวลาที่มียุทธศาสตร์ มีประโยชน์มีแรงจูงใจที่จะปรับปรุงแก้ไขและพัฒนางานที่ทำให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ในการประเมิน

3) ระยะเวลาปิด คณะผู้ประเมินมีการประชุมร่วมกันเพื่อสรุปผลการประเมิน และรายงานผลให้ผู้รับการประเมินทราบ โดยการชื่นชมภาพความสำเร็จของงาน จุดเด่นของผลงาน และสิ่งที่ควรพัฒนาต่อไป และปิดการประเมินคุณภาพภายใน

3.2.5 คณะกรรมการประเมินนำผลการประเมินสรุป และจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของแต่ละระดับ เพื่อนำผลไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง พัฒนา มาตรฐานคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

4. การปรับปรุง ดำเนินการให้ได้มาตรฐาน คณะกรรมการประเมินร่วมกัน ประชุม วิเคราะห์ผลจากการรายงาน การประเมินเพื่อทบทวน ปรีกษาหรือการปฏิบัติงาน กำหนดแนวทาง สนับสนุนการดำเนินงาน ปรับปรุงแก้ไขติดตามผล จัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานในภาคเรียน/ปีการศึกษาต่อไป และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการประกันการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 15-17) กล่าวถึงกระบวนการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

1. การวางแผนการดำเนินงาน

1.1 มีการกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดัชนีชี้วัดและเกณฑ์

1.2 มีการกำหนดเป้าหมายและจัดลำดับความสำคัญ

1.3 มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

1.4 มีการกำหนดงบประมาณ

1.5 แต่งตั้งกรรมการและกำหนดบทบาทหน้าที่

- 1.6 วิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐาน
- 1.7 จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน
- 1.8 ระดมความคิดร่วมกัน
2. การดำเนินงานตามแผน
 - 2.1 สร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากร
 - 2.2. จัดทำสื่อ เครื่องมือต่าง ๆ
 - 2.3 จัดแบ่งจำนวนนักเรียนต่อครูที่ปรึกษา
 - 2.4 มีการ สนับสนุน ส่งเสริมและแก้ปัญหาการดำเนินงาน
 - 2.5 มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากร
 - 2.6 มีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน
 - 2.7 มีการประเมินผลก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินงาน
3. การนิเทศ กำกับ ติดตาม
 - 3.1 มีการวางกรอบการนิเทศ กำกับ ติดตาม
 - 3.2 แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตาม
 - 3.3 ดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม
 - 3.4 มีการจัดหาหรือจัดทำเครื่องมือ
 - 3.5 มีการเก็บข้อมูล
 - 3.6 มีการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 3.7 มีการแปลความหมาย
 - 3.8 มีการตรวจสอบ/ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน
4. การประเมินผล
 - 4.1 มีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากร
 - 4.2 มีการวางแผนระยะต่อไป
 - 4.3 มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
 - 4.4 มีการรายงานผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหมายถึง การดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอนกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 9) ได้ใช้ขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอนคือ

1. การเตรียมและวางแผนดำเนินงาน
2. การดำเนินงานตามแผน
3. การนิเทศ กำกับ ติดตาม
4. การประเมินผล

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. ความสำคัญและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาเนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของยาเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัวซึ่งก่อเกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด การปรับตัวที่ไม่เหมาะสม หรืออื่น ๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตงอกงามเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม (มาตรา 6) และแนวการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้น

ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือ เรื่อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23 ข้อ (5)) ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 2)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวจึงจัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ โดยมีแนวคิดหลักในการดำเนินงาน ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้นการศึกษานักเรียนเป็นสำคัญในการพัฒนา เพื่อดูแลช่วยเหลือ ทั้งด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหา หรือการส่งเสริมจึงเป็นสิ่งจำเป็น

2. ความสำเร็จของงาน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคน ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร โรงเรียน ในทุกระดับ ผู้ปกครอง หรือชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1 เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

2.2 เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือชุมชน มีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่มีระบบ พร้อมด้วย เอกสาร หลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบหรือรับการประเมินได้

3. การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อป้องกันการใช้ยาเสพติด เป็นแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดเป็นแนวการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยครั้งนี้ มี 5 ด้าน คือ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 : 35-54)

- 3.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 3.2 การคัดกรอง
- 3.3 การส่งเสริมและพัฒนา
- 3.4 การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข
- 3.5 การส่งต่อ

3.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

กรมสุขภาพจิต (2548 : 44) กล่าวว่านักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาการป้องกัน แก้ไขและช่วยเหลือนักเรียนได้ถูกทาง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุดวัชรินทร์ชัย (2531 : 27) ได้กล่าวถึงการสำรวจนักเรียนเป็นรายบุคคลมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คำแนะนำและครูรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลจะได้ดำเนินการแนะแนวนักเรียนได้อย่างเหมาะสม กับทั้งเป็นเครื่องมือที่ช่วยทำให้นักเรียนรู้จักตนเองดีขึ้น สอดคล้องกับวัลลภ ฉลาดบาง (2535 : 145) ระบุว่าปรัชญาพื้นฐานของการสำรวจเกี่ยวกับข้อมูลที่ว่ามนุษย์มีความแตกต่างกัน ทำให้คนแต่ละคนมีความคิด ความรู้สึก นิสัย ความสนใจ ประสบการณ์ภูมิหลัง และปัญหาต่าง ๆ กัน ดังนั้นเพื่อให้งานช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพให้สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ตามวัตถุประสงค์ จึงจำเป็นที่ต้องมีข้อมูลหรือรายละเอียดเกี่ยวกับนักเรียนแต่ละคนเอาไว้ล่วงหน้าเมื่อจำเป็นต้องตัดสินใจใด ๆ ก็สามารถนำข้อมูลที่มีอยู่ไปใช้ได้ทันที เป็นการช่วยผ่อนระยะเวลาที่จะต้องหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจดังนั้นครูประจำชั้น หรือ ครูที่ปรึกษา ควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น ระเบียบสะสม การเยี่ยมบ้าน การสังเกต การสัมภาษณ์แบบประเมินพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว และด้านอื่น ๆ รวมทั้งความสนใจ ลักษณะนิสัย อารมณ์ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมของนักเรียน การที่ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนวจะสามารถให้การปรึกษานักเรียนคนใดคนหนึ่งได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษานักเรียนผู้นั้นอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง และการรวบรวมข้อมูลของนักเรียนเอาไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้โรงเรียนได้นำผลจากความรู้ความเข้าใจในตัวเด็ก ไปใช้ในการป้องกันพัฒนาส่งเสริม หรือ

แก้ไขปัญหาคำสั่งประสบอยู่ให้กับนักเรียน เพื่อช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง พนม ลีมอารีย์ (2533 : 46) ได้สรุปหลักการในการเก็บข้อมูลไว้ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลควรเริ่มตั้งแต่วาระแรกที่นักเรียน ได้เข้ามาในโรงเรียน ซึ่งจะได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูลต่าง ๆ เป็นอย่างดี
2. การติดตามข้อมูลควรทำพร้อมกับความเจริญเติบโต และก้าวหน้าในการศึกษาของนักเรียน เพื่อช่วยให้ครูแนะแนวได้มองเห็นพัฒนาการของนักเรียน
3. ข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนต้องเป็นความลับนักเรียนจะเกิดความเชื่อมั่นไว้วางใจและยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง
4. การจัดเก็บข้อมูลต้องทำอย่างมีระบบ เพื่อนำมาใช้ได้ง่ายและสะดวกในการให้บริการ

เนื่องจากความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้ข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้หรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด โดยใช้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งครูควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน คือ

1. ด้านความสามารถ ประกอบด้วย
 - 1.1 ด้านการเรียน
 - 1.2 ด้านความสามารถอื่น ๆ
2. ด้านสุขภาพ ประกอบด้วย
 - 2.1 ด้านร่างกาย
 - 2.2 ด้านจิตใจ – พฤติกรรม
3. ด้านครอบครัว ประกอบด้วย
 - 3.1 ด้านเศรษฐกิจ
 - 3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน
4. ด้านสารเสพติด

5. ด้านความปลอดภัย

6. ด้านพฤติกรรมทางเพศ

7. ด้านอื่น ๆ ที่ครูพบเพิ่มเติม ซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน และรายละเอียดในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ข้อมูลนักเรียน	รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่โรงเรียนควรทราบ
1. ด้านความสามารถ	
1.1 ด้านการเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา - ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน - พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน เป็นต้น
1.2 ด้านความสามารถอื่น ๆ	<ul style="list-style-type: none"> - บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน - ความสามารถพิเศษ - การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน
2. ด้านสุขภาพ	
2.1 ด้านร่างกาย	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนสูง น้ำหนัก - โรคประจำตัว ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น
2.2 ด้านจิตใจ-พฤติกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - อารมณ์ซึมเศร้า/วิตกกังวล - ความประพฤติ - พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง/สมาธิสั้น - บุคลิกภาพเก็บตัว/ขี้อาย
3. ด้านครอบครัว	
3.1 ด้านเศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> - รายได้ของบิดา มารดา/ผู้ปกครอง - อาชีพของผู้ปกครอง - ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน
3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนพี่น้อง/บุคคลในครอบครัว

ข้อมูลนักเรียน	รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่โรงเรียนควรทราบ
4. ด้านสารเสพติด	- สถานภาพของบิดา มารดา
5. ด้านความปลอดภัย	- บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียน
6. ด้านพฤติกรรมทางเพศ	- ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว
7. ด้านอื่น ๆ	- ลักษณะที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม
	- ความเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัว
	- การใช้ สารเสพติด การติดยา การพนัน
	- ความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน
	- มีพฤติกรรมทางเพศ
	- ที่ครูพบเพิ่มเติม ซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

นอกจากนี้วิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ที่ครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว ที่สำคัญคือ

ระเบียบสะสม เป็นเครื่องมือในรูปแบบของเอกสารเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูล และครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษาพิจารณาทำความเข้าใจนักเรียนเบื้องต้น หากข้อมูลไม่เพียงพอหรือมีข้อสังเกตบางประการ ก็ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง การสอบถามจากครูที่เกี่ยวข้องหรือเพื่อนของนักเรียน เป็นต้น รวมทั้งการใช้เครื่องมือทดสอบต่าง ๆ หากครูที่ปรึกษาคำเนินการได้ ซึ่งรูปแบบและรายละเอียดในระเบียบสะสมของแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกัน ได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละโรงเรียน แต่อย่างน้อยควรครอบคลุมข้อมูลทั้งด้านการเรียน ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว

ระเบียบสะสม เป็นเอกสารข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน จึงต้องเป็นความลับ และเก็บไว้อย่างดี มิให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเด็กอื่น ๆ มารื้อค้นได้ หากเป็นไปได้ควรเก็บไว้กับครูที่ปรึกษาและมีผู้เก็บระเบียบสะสมให้เรียบร้อย

ระเบียบสะสม ควรเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปีการศึกษา หรือ 6 ปีการศึกษา และส่งต่อระเบียบไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ในปีการศึกษาต่อไป หรืออาจจัดครูที่ปรึกษาตามดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่องจนจบมัธยมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลาย หรือจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์นักเรียน การศึกษาจากแฟ้มสะสมผลงาน การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเอง ซึ่งจัดทำโดยกรมอนามัย เป็นต้น ในกรณีที่ข้อมูลของนักเรียนจากระเบียนสะสมและแบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่พอเพียง หรือเกิดกรณีที่จำเป็นต้องมีข้อมูลเพิ่มเติม ครูที่ปรึกษาอาจใช้วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น การสังเกตพฤติกรรมอื่น ๆ ในห้องเรียน การสัมภาษณ์และการเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นต้น

สรุปได้ว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง เป็นการศึกษาค้นหาข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน เกี่ยวกับด้านความสามารถในการเรียน และความสามารถอื่น ๆ ด้านสุขภาพเกี่ยวกับร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม ด้านครอบครัวเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และการคุ้มครองนักเรียน และด้านอื่น ๆ ด้วยการใช้ระเบียนสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก การสัมภาษณ์ และการสังเกต

3.2 การคัดกรอง

การคัดกรอง เป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ

3.2.1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

3.2.2 กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามแต่กรณี

การจัดกลุ่มนักเรียนนี้ มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหามาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหานักเรียนจะมีน้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือ ซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรับรู้ได้ว่าตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติ โดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ (Sensitive) แม้ว่านักเรียนจะรู้ตัวดีว่า ขณะนี้ตนมีพฤติกรรมอย่างไรหรือประสบกับปัญหาใดก็ตาม และเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในกลุ่มเพื่อน ดังนั้นครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ นอกจากนี้

หากครูที่ปรึกษามีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ก็ควรระมัดระวัง การสื่อสารที่จะทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกว่าบุตรหลานของตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติ แตกต่างจากเพื่อนนักเรียนอื่น ๆ ซึ่งอาจมีผลเสียด้านนักเรียนในภายหลังได้

สำหรับประเด็นการพิจารณาเพื่อจัดทำเกณฑ์การคัดกรองและแหล่งข้อมูล เพื่อคัดกรองนักเรียนแต่ละด้าน รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เกณฑ์การคัดกรองและแหล่งข้อมูลเพื่อคัดกรองนักเรียน

ข้อมูลนักเรียน	ประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
1. ด้านความสามารถ 1.1 ด้านการเรียน	1) ผลการเรียนที่ได้ และความเปลี่ยนแปลงของผลการเรียน 2) ความเอาใจใส่ ความพร้อมในการเรียน 3) ความสามารถในการเรียน 4) ความสม่ำเสมอในการมาโรงเรียน เวลาที่มาโรงเรียน การเข้าชั้นเรียน	- ระเบียบสะสม - วิธีการอื่น ๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การได้ข้อมูลจากครูที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เป็นต้น
1.2 ด้านความสามารถอื่น ๆ	1) การแสดงออกถึงความสามารถพิเศษที่มี 2) ความถนัด ความสนใจ และผลงานในอดีตที่ผ่านมา 3) บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน 4) การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ	- ระเบียบสะสม - วิธีการอื่น ๆ เช่น ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน เพิ่มเติม ผลงาน พฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียน เป็นต้น
2. ด้านสุขภาพ 2.1 ด้านร่างกาย	1) ความปกติ ความพิการหรือความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน เป็นต้น 2) โรคประจำตัว	- ระเบียบสะสม - วิธีการอื่น ๆ เช่น การสังเกตการณ์สอบถามจากครูพยาบาลจากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพ

ข้อมูลนักเรียน	ประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
<p>2.2 ด้านจิตใจ พฤติกรรม</p>	<p>3) ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักกับส่วนสูง</p> <p>4) ความสะอาดของร่างกาย</p> <p>1) สภาพอารมณ์ที่มีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น ความวิตกกังวลหรือซึมเศร้า</p> <p>2) ความประพฤติ</p> <p>3) พฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อ การเรียนความสามารถพิเศษและการปรับตัวของนักเรียน เช่น พฤติกรรมที่อยู่ไม่นิ่ง สมาธิสั้น</p> <p>4) ความสัมพันธ์กับเพื่อน/ครู/ผู้ปกครอง การใช้สารเสพติดการลักขโมยการทำร้ายตนเองพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น</p>	<p>ด้วยตนเองของนักเรียน เป็นต้น</p> <p>- ระเบียบสะสม</p> <p>- แบบประเมิน</p> <p>- แบบประเมินพฤติกรรม</p> <p>นักเรียน (SDQ)</p> <p>- วิธีการอื่น ๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรม การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน หรือจากแบบสอบถาม เป็นต้น</p>
<p>3. ด้านครอบครัว</p> <p>3.1 ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน</p>	<p>1) ผู้หารายได้ให้ครอบครัว</p> <p>2) สถานะเศรษฐกิจของครอบครัวภาระหนี้สิน</p> <p>3) ความเพียงพอของรายรับกับรายจ่าย</p> <p>4) จำนวนรายรับ-รายจ่ายในแต่ละวัน</p> <p>1) ความสามารถในการคุ้มครองดูแลนักเรียนได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสมของผู้ปกครอง</p> <p>2) ความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม</p> <p>3) ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว เช่น อบอุ่นหรือมักทะเลาะเบาะแว้ง</p>	<p>- ระเบียบสะสม</p> <p>- วิธีการอื่น ๆ เช่น การได้ ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียนหรือจากนักเรียนโดยตรง เป็นต้น</p> <p>- ระเบียบสะสม</p> <p>- วิธีการอื่น ๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การสอบถามจากนักเรียนโดยตรงหรือจากกลุ่มเพื่อน เป็นต้น</p> <p>- การสังเกตพฤติกรรม</p>

ข้อมูลนักเรียน	ประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
	<p>ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักเรียน เช่น ซึม เหม่อลอย แสดงออกถึงการไม่อยากกลับบ้าน เป็นต้น</p> <p>4) การใช้สารเสพติด สุรา หรือเล่นการพนัน รวมถึงความเจ็บป่วยเรื้อรัง/ความรุนแรงของสมาชิกในครอบครัว</p>	<p>ของนักเรียน</p> <p>- การสัมภาษณ์นักเรียนจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น เพื่อนนักเรียน เป็นต้น</p>
4. ด้านอื่น ๆ เช่น ด้านเพศ เป็นต้น	พฤติกรรมอื่น ๆ ที่เปลี่ยนแปลงจากเดิม ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดีขึ้น หรือมีความไม่เหมาะสม ที่ส่งผลต่อความสามารถสุขภาพ และการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน	

สรุปได้ว่า การคัดกรอง หมายถึง เป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาดตามแต่กรณี ด้วยการให้ระเบียบเหมาะสม การสังเกต การได้ข้อมูลจากครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องและเพื่อนนักเรียน

3.3 การส่งเสริมและพัฒนา

การส่งเสริมและพัฒนา เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

วิธีการส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) รายละเอียดของการส่งเสริมนักเรียนสรุปดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สาระความรู้และแนวดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูมสำหรับนักเรียน

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>กิจกรรมโฮมรูมเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มก็ได้ ซึ่งสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมโฮมรูมอาจเป็นที่ห้องเรียน หรือนอกห้องเรียนให้มีบรรยากาศเสมือนบ้านที่มีครูที่ปรึกษาและนักเรียนเป็นดั่งสมาชิกในครอบครัวเดียวกันและมีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การรู้จักตนเอง การรู้จักผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม มีลักษณะการตัดสินใจ ทักษะการปรับตัว และการวางแผนชีวิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยกัน</p> <p>ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมโฮมรูม จะช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมความสามารถ และป้องกันปัญหาของนักเรียนได้อีกด้วย</p>	<p>แนวดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม มีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดกิจกรรมโฮมรูม โดยยึดความต้องการของนักเรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1.1 สำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม 1.2 พิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน หรือให้เหมาะสมสถานการณ์ในขณะนั้น ๆ เป็นเรื่องที่น่าสนใจ 1.3 การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งควรมีการดำเนินการ ทั้งก่อนดำเนินการและหลังดำเนินการ ซึ่งอาจเขียนในรูปแบบของบันทึกการจัดกิจกรรม หรืออื่น ๆ รวมทั้งให้มีการบันทึกสรุปผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังการจัด กิจกรรมทุกครั้ง ซึ่งการบันทึกอาจบันทึก ในแผนการจัดกิจกรรมหรือในรูปแบบฟอร์มบันทึกที่แยกออกมาต่างหากก็ได้ 1.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมและจัดทำรายงาน 2. โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูม หรือมีคู่มือในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง โดยมีจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ในการพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษาก็ดำเนินการตามนั้นแต่ให้มีความยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อและวิธีการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมและทันสมัยได้ด้วย

สรุปได้ว่า การส่งเสริมและพัฒนา หมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/ปัญหากลับมา เป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวัง ด้วยการจัดกิจกรรม อบรม และการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

3.4 การป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไข

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนครูที่ปรึกษาควรให้ความสนใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/ปัญหานั้นจำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความสนใจ ใส่ใจอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่ามากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนสำหรับครูที่ปรึกษามี 2 ลักษณะ คือ

1. การให้การปรึกษาเบื้องต้น
2. การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

รายละเอียดวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ดังตารางที่ 4 และตารางที่ 5

ตารางที่ 4 สารความรู้และแนวดำเนินการให้การปรึกษาเบื้องต้นสำหรับนักเรียน

ความรู้	แนวดำเนินการ
<p>การให้การปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียนเป็นการช่วยเหลือ ผ่อนคลายปัญหาให้ลดน้อยลง ทั้งด้านความรู้สึก ความคิด และการปฏิบัติตนของนักเรียนในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์</p>	<p>ครูที่ปรึกษาควรมีความพร้อมในการให้การปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้วยความรู้ลึกที่คือนักเรียน ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการปรึกษาโดยมีกระบวนการในการปรึกษาดังนี้</p>

ความรู้	แนวดำเนินการ
<p>ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การปรึกษาที่เหมาะสมครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และทักษะพื้นฐานคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จิตวิทยาวัยรุ่น 2. ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ 3. กระบวนการปรึกษาที่สำคัญ ๆ คือ <ol style="list-style-type: none"> 3.1 การสร้างสัมพันธภาพ 3.2 การใช้คำถาม 3.3 การรับฟังทั้งเนื้อหาและความรู้สึก 4. แนวทางการแก้ไขปัญหาของนักเรียน ในแต่ละปัญหา เช่น ด้านการเรียน สุขภาพ ครอบครัว การใช้สารเสพติด การพนัน และการหนีเรียนจากเอกสารต่าง ๆ 	<p>กระบวนการการปรึกษา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างสัมพันธภาพ 2. พิจารณาทำความเข้าใจปัญหา 3. กำหนดวิธีการและดำเนินการแก้ไขปัญหา 4. ยุติการปรึกษา <p>การปรึกษาที่มีคุณภาพ ครูควรจะปฏิบัติดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปรึกษาหรือวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งอาจรับการอบรมจากหน่วยงานภายนอกหรือโรงเรียนจัดอบรมให้ 2. หมั่นฝึกฝนทักษะการปรึกษาและพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ 3. ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษา และการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตารางที่ 5 สารระความรู้และแนวดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข
ปัญหาสำหรับนักเรียน

สารระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>ในการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข ปัญหาของนักเรียน นอกจากจะให้การปรึกษา เบื้องต้นแล้วการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการ ช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้ ให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิด ความร่วมมือร่วมใจของทุกคนและผู้ปกครอง</p>	<p>ครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณากิจกรรม เพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้ หลายแนวทาง ซึ่งสรุปได้ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2. การใช้กิจกรรมในห้องเรียน 3. การใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน 4. การใช้กิจกรรมซ่อมเสริม 5. การใช้กิจกรรมการสื่อสารกับ ผู้ปกครอง <p>สำหรับข้อ 2, 3 และ 5 ครูที่ ปรึกษาสามารถดำเนินการด้วยตนเอง ส่วนข้อ 1 และ ข้อ 4 จำเป็นต้องมีการ ประสานงาน เพื่อขอความร่วมมือจากครู อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสนับสนุนของ ผู้บริหารโรงเรียนด้วย แต่อย่างไรก็ตามการ ช่วยเหลือทั้ง 5 กิจกรรมดังกล่าว ครูที่ปรึกษา สามารถขอคำแนะนำความคิดเห็นจากครู อื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมให้ได้ผลยิ่งขึ้น การพิจารณาเลือกใช้กิจกรรม ครูที่ปรึกษา ควรคำนึงถึง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความเหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะ ปัญหา 2. บุคลิกลักษณะของนักเรียนแต่ละคน 3. สภาพของชั้นเรียน/โรงเรียน/ชุมชน

นอกจากนี้ข้อที่พึงตระหนักในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน คือ

1. การรักษาความลับ ประกอบด้วย

1.1 เรืองราวข้อมูลของนักเรียนที่ต้องช่วยเหลือแก้ไข ไม่ควรนำไปเปิดเผย ยกเว้นเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยไม่ระบุชื่อ-สกุลจริงของนักเรียน และการเปิดเผยควรเป็นไปในลักษณะที่ไม่เกียรตินักเรียน

1.2 บันทึกข้อมูลการช่วยเหลือนักเรียน ควรเก็บไว้ในที่เหมาะสมและสะดวกในการเรียกใช้

1.3 การรายงานการช่วยเหลือนักเรียน ควรรายงานในส่วนที่เปิดเผยได้ โดยให้เกียรติและคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

2. การแก้ไขปัญหามา ประกอบด้วย

2.1 การช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหา ให้ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้น ๆ เพราะปัญหามิได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียว แต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

2.2 ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกันและวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่ง อาจไม่เหมาะกับนักเรียนอีกคนหนึ่ง

เนื่องจากความแตกต่างของบุคคล ดังนั้นการช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะ การให้คำแนะนำปรึกษาจึงไม่มีสูตรการช่วยเหลือสำเร็จตายตัว เพียงแต่มีแนวทางการระบอบการหรือทักษะการช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้ ฝึกฝน เพื่อการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละปัญหาในนักเรียนแต่ละคน และข้อสังเกตการแก้ไขปัญหานักเรียนหรือการส่งต่อในบางกรณีครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือการคัดกรองนักเรียนก็ได้ โดยขึ้นอยู่กับกรณีปัญหานักเรียนแต่ละคน

สรุปได้ว่าการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข หมายถึง การให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน โดยนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา โรงเรียนต้องช่วยเหลือด้วยการป้องกันและการแก้ไขปัญหาคือการให้การปรึกษาเบื้องต้นและการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไข

3.5 การส่งต่อนักเรียน

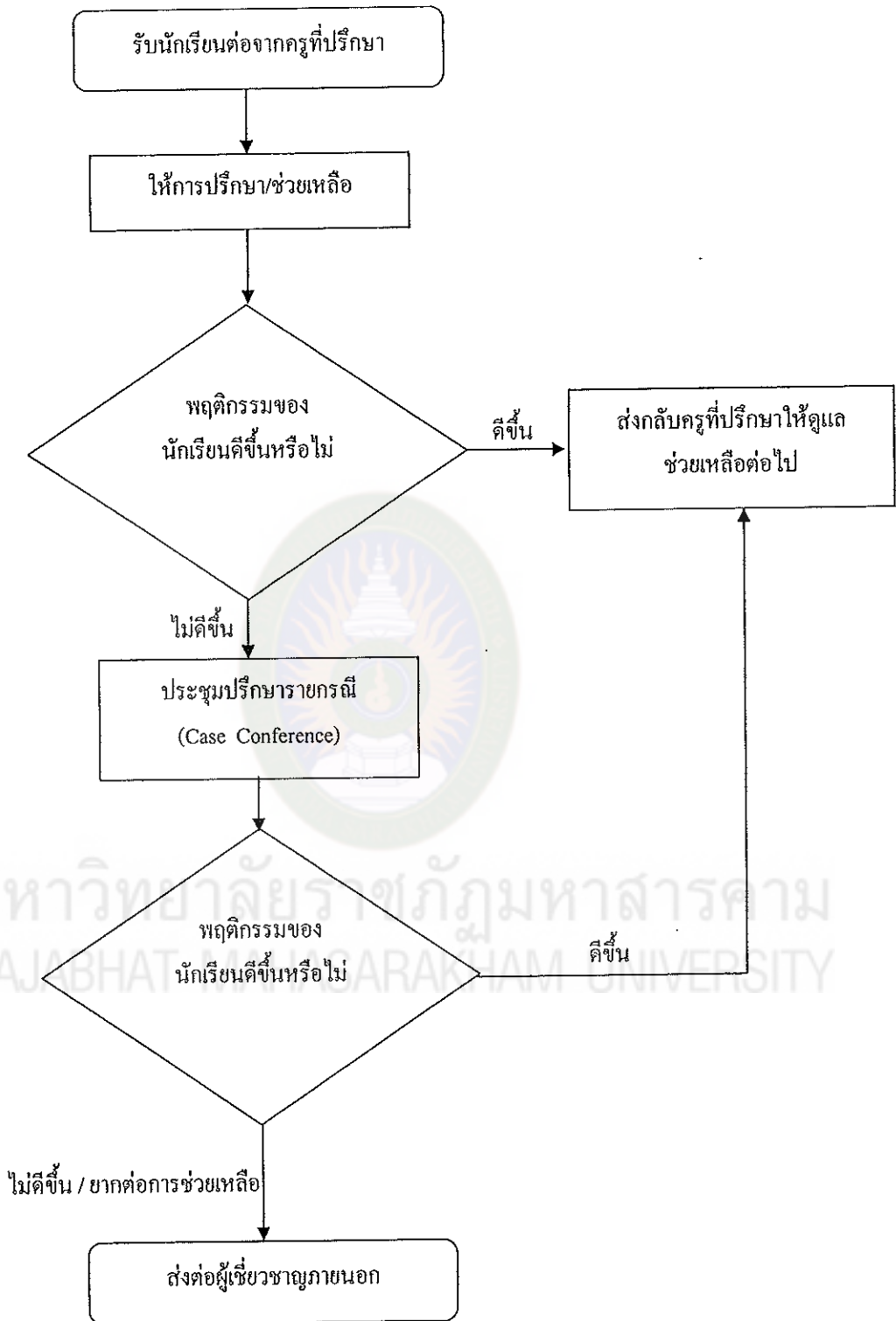
การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียน โดยครูที่ปรึกษิตามกระบวนการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนนั้น อาจมีบางกรณีที่ปัญหามีความยากต่อ

การช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้มันเป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา หรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข ซึ่งการส่งต่อนักเรียนจำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถในการช่วยเหลือนักเรียนได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือ ฝ่ายปกครอง เป็นต้น

2. การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

สำหรับการส่งต่อภายใน หมายถึง การส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง จะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก ปัญหาพฤติกรรมซับซ้อนหรือรุนแรง เป็นต้น ครูที่รับต่อต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ และประสานการทำงานกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากเกิดกรณียากต่อการช่วยเหลืออีกก็ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกเช่นกัน ซึ่งกระบวนการดำเนินงานที่ครูแนะแนว/ฝ่ายปกครองควรปฏิบัติตั้งแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 กระบวนการแก้ไขปัญหาของครูแนะแนว/ฝ่ายปกครอง

นอกจากนี้แนวทางการพิจารณาในการส่งต่อโดยครูที่ปรึกษาส่งนักเรียนไปพบครูอื่น ๆ เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไปนี้มีแนวทางการพิจารณาดังนี้

1. นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้น หรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีการใด ๆ
2. นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้มาพบแล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรมใด ๆ เป็นต้น
3. ปัญหาของนักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความซับซ้อนของสภาพจิตใจที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและได้รับการบำบัดทางจิตวิทยา ควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป รายละเอียดการส่งต่อนักเรียนเป็นดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 สารະความรู้และแนวดำเนินการส่งต่อนักเรียน

สารະความรู้	แนวดำเนินการ
1. ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อ เพื่อให้ทราบล่วงหน้าก่อน	1. เพื่อให้ผู้รับนักเรียนต่อได้เตรียมการในการช่วยเหลือนักเรียน
2. สรุปรายชื่อข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ และวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือนั้นให้ผู้รับการช่วยเหลือ นักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อหรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง	2. เพื่อให้ผู้รับช่วยเหลือนักเรียนต่อทราบข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียนและการดำเนินงานของครูที่ปรึกษาที่ผ่านมาทำให้สะดวกในการวางแผนช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง
3. ครูควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจในการส่งต่อด้วยคำพูดที่สร้างสรรค์ เพื่อไม่ให้นักเรียนรู้สึกผิด กังวล โกรธ แต่ให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีและยินดีรับการช่วยเหลือตามกรณีที่ครูที่ปรึกษาพิจารณาว่าเหมาะสม	3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความสบายใจยินดีรับการช่วยเหลือจากครูอื่น ๆ เช่น ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูประจำวิชา เป็นต้น
4. ครูที่ปรึกษานัดและวัน เวลา สถานที่นัดพบกับครูที่รับช่วยเหลือนักเรียน และส่งต่อให้เรียบร้อย	4. รับรู้วัน เวลา สถานที่ที่พบกัน
5. ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ	5. เพื่อทราบความก้าวหน้าในการช่วยเหลือนักเรียนและความเปลี่ยนแปลงของนักเรียน

สรุปได้ว่า เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนบางกรณีที่มีปัญหาขาดต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ที่โรงเรียนได้ส่งต่อภายในโดยครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถในการช่วยเหลือนักเรียน เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง และการส่งต่อภายนอก โดยครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

การป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดของสถานศึกษา

1. ยุทธศาสตร์การป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด

แนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดภาครัฐ ได้กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญ 4 ยุทธศาสตร์ มีภารกิจเฉพาะพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย 7 ประการ และแผนปฏิบัติการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของจังหวัดและหน่วยงานสนับสนุนการทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ยุทธศาสตร์สำคัญ 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1.1 ยุทธศาสตร์ด้าน Supply เป็นยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายทำลายโครงสร้างพื้นที่ บุคคล ผู้มีอิทธิพล เครื่องข่ายที่มีความเกี่ยวข้องกับการผลิต และนำเข้ายาเสพติด ทั้งนอกเขตชายแดนจนถึงในประเทศ มีแนวทาง/กิจกรรมหลัก 6 แนวทาง ได้แก่ การควบคุมพืชเสพติด การพัฒนางานช่่วยยาเสพติด การสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดน การปราบปรามการค้ายาเสพติด การสนับสนุน ช่วยเหลือผู้ผ่านกระบวนการยุติธรรมให้กลับคืนสู่สังคม และการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ

1.2 ยุทธศาสตร์ด้าน Demand เป็นยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายเป็นบุคคลผู้เข้ารับการบำบัดรักษา การพัฒนาการบำบัดรักษา และบูรณาการระบบบำบัดรักษา มีแนวทาง/กิจกรรมหลัก 5 แนว ได้แก่ การบำบัด รักษาผู้เสพในระบบสมัครใจ บำบัดรักษาผู้เสพในระบบบังคับบำบัด การพัฒนาการบำบัดรักษาในระบบต้องโทษ บูรณาการระบบบำบัดรักษาและปรับเจตคติให้สังคมยอมรับและให้โอกาสผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด

1.3 ยุทธศาสตร์ด้าน Potential Demand เป็นยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายป้องกันเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในและนอกเขตสถานศึกษา ในพื้นที่ที่มีปัญหายาเสพติดแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่อง

การสร้างความเข้มแข็งในครอบครัว เครื่องข่ายเยาวชน การปลูกจิตสำนึกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน รวมถึงการบูรณาการกับจังหวัด เครื่องข่าย ภาคิต่างๆภายใต้กรอบคิด “ เมืองน่าอยู่ ชีวีตศดใส เยาวชนปลอดภัย ” มีแนวทางกิจกรรมหลัก 6 แนวทาง ได้แก่

การจัดระเบียบสังคม การดำเนินงานในกลุ่มเสี่ยงเฉพาะ การรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในวงกว้าง การรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา การพัฒนาปัจจัยเงื่อนไขให้เอื้อต่อการป้องกันกลุ่มเสี่ยงและบูรณาการในพื้นที่

1.4 ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการแบบบูรณาการ เป็นยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายด้านการจัดระบบข้อมูลให้มีประสิทธิภาพในการติดตามปัญหาอย่างรวดเร็ว การบูรณาการแผนงาน งบประมาณ การพัฒนาองค์กร กลไก บุคลากร การพัฒนาวิชาการและองค์ความรู้ และการบูรณาการการจัดการพลังแผ่นดิน ท้องถิ่นและชุมชน มีกิจกรรมหลักแบ่งเป็น 5 แนวทาง ได้แก่ การพัฒนาข้อมูลเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการชี้สถานะพื้นที่ การพัฒนาระบบแผนงานและติดตามผล การพัฒนาองค์กร บุคลากร การพัฒนาวิชาการและองค์ความรู้ การพัฒนาพลังแผ่นดิน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชน ขององค์กรท้องถิ่นและผู้ประสานพลังแผ่นดิน(สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2550 : 7-10)

2. มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

มาตรการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 20-21)

2.1 สํารวจจำนวนนักเรียนที่ติดยาเสพติดในสถานศึกษา โดยแยกเป็นรายโรงเรียน

2.2 ให้สถานศึกษาในสังกัดรายงานมาตรการการป้องกันปัญหานักเรียนติดยาเสพติดเป็นรายโรงเรียน

2.3 ให้สถานศึกษาในสังกัด รายงานวิธีการแก้ปัญหานักเรียนที่ติดยาเสพติดแล้วภายในสถานศึกษา

2.4 ให้สถานศึกษาดำเนินการ ให้นักเรียนตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติดว่ามีผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัว และสังคมส่วนรวม โดยให้สอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกรายวิชา การจัดนิทรรศการ การเผยแพร่ความรู้จากวีดิทัศน์ เอกสารที่เกี่ยวข้องและเชิญวิทยากรให้ความรู้

2.5 ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเอาใจใส่ควบคุม และดูแลการป้องกันและปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง โดยถือเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงศึกษาธิการต้องดำเนินการให้ได้ผลโดยเร็วที่สุด หากพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาใดละเลยไม่ดำเนินการอย่างจริงจัง กระทรวงศึกษาธิการจะถือว่าผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวไม่สนอง

นโยบายของทางราชการ ซึ่งจะได้พิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสมต่อไป

2.6 ให้ครูทุกคนถือว่าเป็นหน้าที่ ที่ต้องปฏิบัติในการเอาใจใส่ดูแลแนะนำนักเรียนเพื่อป้องกันมิให้นักเรียนติดยาเสพติด โดยผู้บริหารสถานศึกษากำชับให้ครูได้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

2.7 เมื่อสถานศึกษาพบว่านักเรียนติดยาเสพติด ให้สถานศึกษาดำเนินการดังนี้

2.7.1 ดำเนินการแก้ไขปัญหานักเรียนติดยาเสพติดโดยใช้หลักจิตวิทยาไม่ใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงหรือไล่ออกจากสถานศึกษา หากนักเรียนขอย้ายสถานศึกษา เนื่องจากถูกข่มขู่จากผู้จำหน่ายยาเสพติด ก็ให้ความสะดวกในการย้ายสถานศึกษาด้วย

2.7.2 ให้ครูสอบถามปัญหาสาเหตุและรายละเอียดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดเพื่อหาแนวทางแก้ไขให้ได้ผล

2.7.3 ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน เพื่อแก้ปัญหานักเรียนที่ติดยาเสพติด โดยให้ความรักความเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด ดูแลพฤติกรรมให้กำลังใจเพื่อให้นักเรียนสามารถ ลด ละ เลิก การติดยาเสพติด ได้ในที่สุด

2.7.4 สถานศึกษาต้องอำนวยความสะดวกให้แก่นักเรียนที่ติดยาเสพติด โดยอนุญาตให้หยุดพักการเรียนเพื่อเข้ารับการรักษาได้ หรือส่งนักเรียนเข้ารับการรักษาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.7.5 ติดตามนักเรียนที่เคยติดยาเสพติด และลด ละ เลิกยาเสพติดได้แล้วเป็นระยะ ๆ เพื่อไม่ให้กลับมาติดยาเสพติดอีก

2.8 ถ้าปรากฏว่าครูคนใดเป็นผู้สอนเป็นผู้จำหน่ายหรือใช้อุบายหลอกลวงขู่เจ็ญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดครองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการอื่นใด เพื่อให้นักเรียนหรือผู้เสพยาเสพติดให้โทษ หรือเป็นผู้ยุงส่งเสริม ให้นักเรียนหรือผู้อื่นเสพยาเสพติด ให้โทษกระทรวงศึกษาธิการจะดำเนินการลงโทษสถานหนักตามกฎหมาย

2.9 ให้สถานศึกษาทุกแห่งรายงานผล การดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพยาเสพติดทุกเดือน ประกอบด้วย

2.9.1 สถิตินักเรียนผู้ติดยาเสพติดในสถานศึกษาแต่ละเดือน

2.9.2 รายงานผลความก้าวหน้า ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในสถานศึกษา

2.10 ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดทุกจังหวัด ถือเป็นนโยบายเร่งรัดที่ต้องกำกับดูแลและควบคุมให้สถานศึกษาปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตามมาตรการดังกล่าวอย่างจริงจังและให้ได้ผลเร็วที่สุด

2.11 ให้สถานศึกษาแจ้งเบาะแสการกระทำผิด เกี่ยวกับยาเสพติดในสถานศึกษา ให้กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน หรือหน่วยงานตำรวจในจังหวัดท้องที่ที่สะดวก และใกล้เคียง เพื่อประสานความร่วมมือในการแก้ปัญหายาเสพติดให้ได้ผล

2.12 ให้แต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาทุกแห่ง

2.13 ให้ปฏิบัติตามมาตรการของกระทรวงศึกษาธิการดังต่อไปนี้

2.13.1 พัฒนาความรู้พื้นฐานการป้องกัน

2.13.2 จัดบริการด้านการเรียนการสอนให้นักเรียนพัฒนาทักษะขึ้น

2.13.3 ทำแผนยุทธศาสตร์การป้องกัน

2.13.3 จัดทำระบบข้อมูล ตำรวจปัญหา

3. แนวปฏิบัติป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียนที่ติดยาเสพติด

แนวปฏิบัติการป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียนติดยาเสพติดในสถานศึกษามี ดังนี้
(กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 21-23)

3.1 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน

3.2 อบรมนักเรียน ให้รู้จักพิษภัยของยาเสพติด ช่วงตอนเช้าอบรมหน้าเสาธง หรือคาบกิจกรรม โสมรุม

3.3 ดำเนินการตั้งสายลับ (ครู นักเรียน) เกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อเฝ้าระวังการระบาดของยาเสพติด ตลอดจนประสานกับหน่วยตำรวจ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เพื่อแจ้งข่าวการซื้อขายยาเสพติด

3.4 จัดโครงการ เพื่อนเตือนเพื่อน ภายในโรงเรียน ตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้นักเรียนใน โครงการขยายผลการป้องกันยาเสพติด ไปสู่เพื่อนทุกคนในโรงเรียน

3.5 เชิญวิทยากร เจ้าหน้าที่ตำรวจ สาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และครู ให้ความรู้ด้านยาเสพติดต่อนักเรียน

3.6 จัดนิทรรศการ จัดป้ายนิเทศ จัดทำเอกสารเผยแพร่โทษของยาเสพติด ประกวดเรียงความ จัดฉายวีดิทัศน์ จัดเสียงตามสาย ประกวดคำขวัญ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียน

ตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด

- 3.7 ให้ครูทุกคนสอดแทรกเนื้อหาความรู้เรื่องยาเสพติดในทุกวิชา
- 3.8 จัดประชุมผู้ปกครอง เยี่ยมบ้านผู้ปกครอง เพื่อร่วมในการป้องกันยาเสพติดแก่นักเรียน ให้ได้ผลอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
- 3.9 จัดกิจกรรมนันทนาการ ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เช่น การเล่นกีฬา การประกอบอาชีพอิสระ เพื่อมิให้หันไปหายาเสพติด
- 3.10 จัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อให้คำปรึกษาปัญหาต่าง ๆ นักเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อมิให้นักเรียนหันไปพึ่งยาเสพติดในการแก้ปัญหา
- 3.11 ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ประพฤติดี โดยการให้รางวัล ประกาศเกียรติคุณ มอบวุฒิบัตร ตอบแทนการทำความดี
- 3.12 จัดครูที่ปรึกษาให้แก่นักเรียนในการดูแล แนะนำ และป้องกันปัญหา ยาเสพติดอย่างใกล้ชิด
- 3.13 จัดเขตปลอดสารพิษภายในโรงเรียน โดยใช้มาตรการห้ามนำสูบ เสพ ดื่ม ชื้อ ขาย บุหรี่ สุรา และยาเสพติดทุกชนิดเข้ามาในโรงเรียนโดยเด็ดขาด
- 3.14 ขอความร่วมมือจากชุมชน หน่วยราชการ เอกชน เพื่อช่วยป้องกันดูแลบุตรหลาน นักเรียนไม่ให้ติดยาเสพติด
- 3.15 ศึกษาและสำรวจสภาพปัญหาของนักเรียนในการติดยาเสพติดเพื่อหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้บางจุด และสำเร็จผลอย่างแท้จริง
- 3.16 เสริมสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความสุขกาย สบายใจ
- 3.17 อบรมจริยธรรมและหลักธรรมทางศาสนา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้แก่เด็กนักเรียน
- 3.18 ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาที่ถูกต้อง และแจ้งสถานการณ์เกี่ยวกับการใช้ยาและการแพร่ระบาดของยาเสพติดในปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง
- 3.19 ตรวจสอบสุขภาพ และตรวจการใช้ยาเสพติดในร่างกายนักเรียน โดยการวัด น้ำหนัก ตรวจปัสสาวะ
- 3.20 โรงเรียนประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจให้กวาดล้างแหล่งมั่วสุมยาเสพติดเพื่อจับกุม ลงโทษผู้จำหน่าย และผู้เสพยาเสพติด
- 3.21 ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการไม่เสพยาเสพติด บุหรี่ สิ่งมอมเมาอื่น ๆ

3.22 จัดตั้งกองทุนต่อต้านยาเสพติด

3.23 จัดตั้งเครือข่ายชุมชนต่อต้านยาเสพติด เพื่อความร่วมมือในการป้องกันและ
แก้ปัญหา

3.24 ครูทุกคน สอดส่องดูแล นักเรียนที่มีพฤติกรรมน่าสงสัยว่าจะเสพยาเสพติด
อย่างใกล้ชิด เช่น ขาดเรียนบ่อยโดยไม่ทราบสาเหตุ หนีเรียน ง่วงซึม เก็บตัว ปากเขียว มีกลิ่น
ปาก เข้าห้องนํ้านาน ร่างกายทรุดโทรม

3.25 จัดให้มีการตรวจปีสภาวะ เพื่อตรวจสอบยาเสพติด

3.26 ครูเวรประจำและอาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบการมาเรียนและพฤติกรรม

3.27 คัดเลือกตัวแทนชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน สอดส่องดูแลพฤติกรรมของ
นักเรียนอาจจะเสพยาเสพติด และรายงานให้โรงเรียนทราบเพื่อแก้ไข

3.28 จัดโครงการต้นไม้พูดได้ โดยจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับยาเสพติดที่ต้นไม้

3.29 ให้นักเรียนที่เรียนวิชาสุขศึกษาทุกคน ต้องทำรายงานเรื่องโทษของ
ยาเสพติด

3.30 ห้ามนักเรียนพกพาอุปกรณ์ที่มีส่วนช่วยทำให้เสพติดได้สะดวก เช่น
ไม้ขีดไฟ กล้องยา

3.31 ตรวจสอบการเข้าออกสถานศึกษาของบุคคลภายนอกอย่างเข้มงวด
เพื่อป้องกันการนำยาเสพติดเข้ามาในสถานศึกษา

3.32 ส่งเสริมให้นักเรียนออกกำลังกาย เล่นกีฬาหลังเลิกเรียนทุกวัน เพื่อให้ร่างกาย
สมบูรณ์แข็งแรง และปราศจากยาเสพติด

3.33 จัดบริการให้คำปรึกษาเพื่อคลี่คลายความคับข้องใจ และความกังวลใจหรือ
ปัญหาต่าง ๆ

3.34 รณรงค์ให้ครูลด ละ เลิกการสูบบุหรี่ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี

3.35 ให้กลุ่มเพื่อนปฏิเสธการเข้าสังคมร่วมกับผู้ติดยาเสพติด

3.36 จัดโครงการบรรพชาเป็นสามเณรสำหรับนักเรียน

4. มาตรการแก้ไขปัญหานักเรียนติดยาเสพติดในสถานศึกษา

มาตรการแก้ไขปัญหานักเรียนติดยาเสพติดในสถานศึกษาของ
กระทรวงศึกษาธิการประกอบด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 24-25)

4.1 นำนักเรียนที่ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาในหน่วยงานหรือสถาน
บำบัดรักษา

- 4.2 ให้การแนะนำในการเลิกเสพยาตามขั้นตอนที่ถูกต้อง
- 4.3 ครูและผู้ปกครองคอยให้กำลังใจ ติดตามพฤติกรรมนักเรียนที่ติดยาเสพติดอย่างใกล้ชิด
- 4.4 ให้นักเรียนที่ติดยาเสพติด รายงานผลการลดละเลิกการเสพยาเสพติดตามระยะที่กำหนด
- 4.5 เชิญผู้ปกครองร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ไขปัญหา
- 4.6 ลงโทษนักเรียนเพื่อให้เกรงกลัวไม่กล้าเสพยา
- 4.7 สอบถามสาเหตุปัญหาส่วนตัวของนักเรียนที่มีผลทำให้ติดยาเสพติดเพื่อแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด
- 4.8 สร้างความเข้าใจกับนักเรียนที่ติดยาเสพติด ให้ตระหนักถึงพิษยาเสพติดเพื่อยอมรับการบำบัดรักษา
- 4.9 ดำเนินการแก้ไขนักเรียนที่ติดยาเสพติด โดยใช้หลักจิตวิทยา
- 4.10 นำนักเรียนที่ติดยาเสพติดแสดงคำมั่นและสัญญาว่าจะไม่ไปติดยาเสพติดอีกต่อหน้าบุคคลที่เคารพนับถือหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์
- 4.11 กรณีที่นักเรียนคนใด ไม่สามารถเลิกยาเสพติดได้ และมีแนวโน้มจะแพร่ระบาดของยาเสพติดไปสู่เรียนคนอื่น ๆ โรงเรียนจะดำเนินการติดต่อ ผู้ปกครองเพื่อพิจารณา ร่วมกันแก้ปัญหา
- 4.12 จัดหากิจกรรมพิเศษให้นักเรียนที่กำลังจะเลิกยาเสพติดเพื่อไม่ให้หันไปหา ยาเสพติด
- 4.13 นำนักเรียนที่ติดยาเสพติดเข้าค่ายอบรมจริยธรรม สมาธิ ปฏิบัติตามหลักธรรม
- 4.14 ติดตามดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดเพื่อไม่ให้กลับไปใช้ยาเสพติดอีก
- 4.15 ให้รางวัลและการยกย่องชมเชยแก่นักเรียนที่เลิกยาเสพติดได้
- 4.16 จัดคลินิกยาเสพติดภายใน โรงเรียนเพื่อให้คำปรึกษาบำบัดรักษานักเรียนที่ติดยา
- 4.17 จัดทำแฟ้มข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการติดยาของนักเรียนเพื่อให้่ายต่อการแก้ปัญหา
- 4.18 ควบคุมความประพฤตินักเรียนที่ติดยาเสพติด โดยให้รายงานตัวเวลาไป-กลับ

4.19 จัดตั้งคลินิกรับปรึกษาหาทางด้านยาเสพติดโดยเฉพาะ

4.20 ให้นักเรียนที่ติดยาเสพติดได้แก้ไขและปรับปรุงตัวเองโดยใช้หลักการลด ละ เลิก ซึ่งเป็นวิธีที่ค่อนข้างได้ผล

4.21 จัดโครงการบรรพชาเป็นสามเณรสำหรับนักเรียน โดยกำหนดให้นักเรียนผู้ติดยาเสพติดเข้าร่วมโครงการ เพื่อกล่อมเกลานิสสัยใจคอให้เป็นผู้มีจิตใจหนักแน่น เลิกยาเสพติดได้อย่างเด็ดขาด

4.22 รวบรวมรายชื่อนักเรียนที่ใช้น้ำยาและยาเสพติด

4.23 สลายแหล่งและกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมใช้น้ำยา

4.24 ส่งสายสืบนักเรียนติดตามข่าวนักเรียนที่มีพฤติกรรมติดยาเสพติด

4.25 ประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุข เพื่อจัดส่งนักเรียนที่ติดยาเข้ารับการบำบัดรักษา

4.26 จัดกิจกรรมโครงการอยู่ค่ายเฉพาะนักเรียนที่เริ่มติดยาเสพติด โดยครูคอยดูแลอย่างใกล้ชิด ดังนี้

4.26.1 ประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อรับนักเรียนเข้าพักอาศัยในโรงเรียน

4.26.2 มีครูรับผิดชอบนักเรียนกลุ่มดังกล่าวอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

4.26.3 กำหนดระเบียบข้อปฏิบัติของนักเรียนที่มาอาศัยในโรงเรียน

4.26.4 จัดกิจกรรมออกกำลังกายในตอนเช้าทุกวัน

4.26.5 ครูที่รับผิดชอบจะปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยความรักความเมตตาและเอาใจใส่เปรียบเสมือนบิดามารดา และติดตามพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด

4.26.6 จัดกิจกรรมด้านให้ความรู้เกี่ยวกับโทษยาเสพติดวิธีการลด ละ เลิก ยาเสพติด วิธีการจัดกิจกรรมอื่นๆ และการอบรมคุณธรรมทางศาสนา

4.26.7 ประเมินผลการจัดกิจกรรม

5. แผนงานรณรงค์ป้องกันยาเสพติด

แผนงานรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา มีดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2548 : 17-18)

5.1 สารสำคัญ

การดำเนินงานภายใต้แผนนี้ มุ่งเผยแพร่ความรู้และสร้างความตระหนักโดยอาศัยกลไกและสื่อชนิดอื่น ๆ นอกจากการสอบและการอบรม

5.2 วัตถุประสงค์

5.2.1 เพื่อให้เยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษามีโอกาส รับข่าวสาร ข้อมูล ความรู้และการกระตุ้นเตือนบ่อย ๆ หรือเป็นประจำเกี่ยวกับปัญหาและพิษภัยที่เกิดจากการใช้ และติดยาเสพติดตลอดจนมีความรู้ในการป้องกันตนเอง และสังคมจากปัญหายาเสพติด

5.2.2 เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชน ทั้งในและนอกสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดในชุมชน โดยอาศัยกลไกและสื่อชนิดอื่น

5.3 มาตรการ

5.3.1 สนับสนุนให้สถานศึกษา ร่วมกับองค์กรในท้องถิ่น จัดกิจกรรมรณรงค์ตามโอกาส โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงออก

5.3.2 ส่งเสริมให้การจัดกิจกรรมการกุศล เพื่อป้องกันยาเสพติด การประกวดความสามารถต่าง ๆ และนิทรรศการ

5.3.3 ผลิตและพัฒนาสื่อ เพื่อรณรงค์ที่ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาและองค์กรต่าง ๆ

6. มาตรการและแนวทางปฏิบัติการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันยาเสพติด

การใช้มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันกันยาเสพติดในสถานศึกษา มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 34)

6.1 กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่ง เปิดสอนเรื่องความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด โดยอาจบรรจุเป็นวิชาบังคับในหลักสูตร ซึ่งทำการสอนโดยครู-อาจารย์ หรือวิทยากรที่ผ่านการอบรมแล้ว เพื่อให้นักเรียน และครู-อาจารย์ มีความรู้เรื่องยาเสพติด จะได้ไม่กระทำความผิดเกี่ยวกับเรื่องนี้และทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ เรื่องยาเสพติดแก่บุคคลอื่น ๆ ต่อไป

6.2 เปิดอบรมความรู้เรื่องยาเสพติดแก่ข้าราชการทั่วไป และพนักงานรัฐวิสาหกิจตลอดจนลูกจ้างของบริษัท ห้างร้านเอกชน โดยขอความร่วมมือจากผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้างเพื่อให้บุคคลที่ได้รับการอบรม มีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและนำความรู้ ไปเผยแพร่แก่สมาชิกในครอบครัวและบุคคลอื่น ๆ ต่อไป

6.3 จัดนิทรรศการเกี่ยวกับยาเสพติด ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่มีประชาชนผ่านไปมา เป็นจำนวนมาก ทั้งราชอาณาจักรอยู่เป็นประจำ

6.4 ให้สื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ทำรายการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดเป็นประจำ

การป้องกันการติดสิ่งเสพติด (Drug Abuse Prevention) เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่ามีค่าสำคัญเท่า ๆ กับวิธีการด้านอื่น เช่น ปรามปราม บำบัดรักษาเพราะเป็นการกันไว้ดีกว่าแก้และสามารถลดความต้องการด้านสิ่งเสพติดลงได้ เพราะประชาชนสามารถทราบข้อมูล ข่าวสาร ผลร้ายหรือเกิดความกลัว ทำให้มีแนวโน้มไม่สัมผัสสิ่งเสพติด การป้องกันสิ่งเสพติดจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายจะกระทำโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไม่ได้ ซึ่งสามารถปฏิบัติได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2547 : 151-152)

1. การป้องกันตนเอง เพื่อนและญาติพี่น้อง กล่าวคือ นักเรียนควรจะทำบำรุงรักษาให้ร่างกายแข็งแรงอยู่เสมอ กินอาหารที่เป็นประโยชน์ ออกกำลังกายและพักผ่อนนอนหลับให้เพียงพอเลือกคบเพื่อนที่มีนิสัยดี ไม่มีวัณโรคตามแหล่งสถานเริงรมย์ต่าง ๆ เช่น โรงภาพยนตร์ ดิสโก้เธค หรือตามบ้านเพื่อนที่ไม่มีผู้ปกครองควบคุมดูแล ไม่หลงเชื่อคำชักชวนจากเพื่อนและผู้อื่น ควรเชื่อฟังพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู เพื่อนที่ดี และญาติพี่น้องเป็นสำคัญ เมื่อมีปัญหาคับข้องใจอย่าเก็บไว้คนเดียวจงปรึกษาพ่อแม่ เพื่อน หรือครู-อาจารย์ เพื่อจะได้ช่วยให้คำปรึกษาแนะนำปัญหานั้น ๆ อย่าลืมทุกชีวิตมีปัญหาอุปสรรค อย่าท้อแท้และหมดหวังทุกปัญหาสามารถแก้ไขได้เสมอ

2. การป้องกันในครอบครัว กล่าวคือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ควรให้ความสนใจดูแลเด็กในความคุ้มครอง ต้องคอยอบรมสั่งสอนให้รู้ถึงโทษและภัยของสิ่งเสพติด และถ้าพบว่ามีผู้ติดสารเสพติด อยู่ในครอบครัวควรรีบให้เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลทันที

3. การป้องกันในโรงเรียนและสถานบันการศึกษา ควรให้การศึกษ อบรมเกี่ยวกับสิ่งเสพติดแก่นักเรียน และควรให้ความร่วมมือกับหน่วยงาน เพื่อดำเนินการป้องกันและแก้ไขปราบปรามสิ่งเสพติดนอกจากนั้นควรส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันรณรงค์ต่อต้านสิ่งเสพติด

4. การป้องกันชุมชน ชุมชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และเจตคติที่ถูกต้องต่อปัญหาสิ่งเสพติด โดยการปราบปรามและควบคุมสิ่งเสพติดให้หมดไป ด้วยการสร้างกฎหมายที่เหมาะสมและรักษากฎหมายให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นแล้วควรแก้ไขปัญหาในชุมชนให้หมด เช่น ความยากจน ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม แหล่งมั่วสุม แหล่งอบายมุข และการว่างงานอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการติดยาเสพติดโดยทางอ้อมได้

แนวทางในการป้องกันปัญหาบาปในสถานศึกษาโดยยึดหลักของการสร้างภูมิคุ้มกันและการให้เด็กเห็นคุณค่าของตนเอง ว่าเป็นบุคคลสำคัญของครอบครัว ชุมชน และ

ประเทศชาติ นอกจากนี้ปัจจัยที่จะมีส่วนช่วยในการป้องกันปัญหายาเสพติด ดังนี้

(สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2547 : 17-18)

1. ผู้ปกครอง ควรสนับสนุนให้เด็กเข้าเรียนใน โรงเรียนใกล้บ้าน เพื่อจะได้ดูแลเด็กได้ใกล้ชิดมากขึ้น
2. ครู เป็นบุคคลสำคัญเพราะ เปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่สองของเด็กที่จะให้ความรักความอบอุ่นใจแก่เด็ก ครูจึงควรรู้จักเด็กนักเรียนของตนตลอดจนคอยสังเกตพฤติกรรม
3. สถานศึกษา จะต้องจัดให้ครูสามารถดูแลรับผิดชอบนักเรียนได้อย่างทั่วถึงมีความสะอาด ร่มรื่น และสภาพแวดล้อมดี
4. ชุมชน โดยเฉพาะวัดจะต้องมีความสะอาด และร่มรื่น
5. กลุ่มเพื่อน ควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อน เพื่อป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน

นอกจากนี้โรงเรียนควรใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเพื่อแก้ไขปัญหาด้านจิตใจที่เป็นสาเหตุสำคัญทำให้นักเรียนใช้ยาเสพติดและนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ เพื่อชดเชยหรือเรียกร้องความสนใจหรือหลบหนีปัญหา การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจะได้ผลต้องแก้ที่สาเหตุ คือ จิตใจ ซึ่งตรงกับหลักการของ การแนะแนว ที่เชื่อว่ามีพฤติกรรมทั้งหลายย่อมมีสาเหตุ ดังนั้นการแนะนำเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคล ที่มุ่งพิจารณาจากสาเหตุเป็นสำคัญ จากนั้นจึงดำเนินการให้ความช่วยเหลือตามสภาพปัญหานั้น ๆ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ ช่วยบุคคลให้ช่วยตนเองได้ เพื่อให้บุคคลได้ค้นพบสิ่งเหล่านี้ คือ

1. รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง
2. รู้จักและเข้าใจสภาพแวดล้อมรอบตน
3. สามารถคิดและตัดสินใจเลือกได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
4. สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ

จากขอบข่ายของการแนะแนว นำมากำหนดแนวทางจัดกิจกรรม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ดังนี้ (กรรรมวิชาการ. 2545 : 24-26)

1. บริการศึกษาและสำรวจข้อมูลรายบุคคล (Individual Inventory Service) เป็นการศึกษาและสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนทั้งในด้านส่วนตัว ลักษณะนิสัย สภาพชีวิต

ความเป็นอยู่และเจตคติ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการรู้จักและให้การช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถสำรวจตนเอง รู้จักตนเอง ยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเอง

2. บริการสนเทศ (Information Service) เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและโทษภัย ของยาเสพติดชนิดต่าง ๆ อย่างหลากหลายวิธี เพื่อป้องกัน การถูกหลอกลวง ชักจูง หรือการใช้ยาเสพติดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และเป็นการสร้างแรงจูงใจในทางสร้างสรรค์

3. บริการให้คำปรึกษา (Counseling Service) เป็นการคลี่คลายปัญหา ความคับข้องใจ ความวิตกกังวล ให้นักเรียนได้เข้าใจชีวิต เข้าใจปัญหา รู้จักแก้ปัญหาอย่างฉลาด และรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง

4. บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) เป็นการจัดกิจกรรมและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อเป็นการป้องกันส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนประสบการณ์ในการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

5. บริการติดตามและประเมินผล (Evaluation Service) เป็นการติดตาม และประเมินผลตามการดำเนินงาน ที่ผ่านไปได้ผลอย่างไร เป็นที่น่าพอใจ หรือควรปรับปรุงสิ่งใด

หลักการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมี ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 31)

1. มีการระดมพลังงานทุกฝ่าย ทั้งในและนอกโรงเรียน เพราะเป็นปัญหาใช้ยาเสพติดเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคคลทุกฝ่าย ฉะนั้นการที่ต่างคนต่างทำย่อมจะ ไม่ได้ผลจึงต้องมีการผนึกกำลังจากทุกฝ่ายร่วมมือกัน ตามบทบาทหน้าที่

2. มีแผนงานและยุทธศาสตร์ที่ดีและครอบคลุมองค์ประกอบทุกด้าน เพราะปัญหายาเสพติด เป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อน สลับซับซ้อน สาเหตุมากมายตามความแตกต่างของบุคคลและสภาพแวดล้อม ฉะนั้นจึงมียุทธศาสตร์หรือรูปแบบที่ครอบคลุมกิจกรรมทั้งในการป้องกันและแก้ไขได้ทุกสาเหตุ มีการวางแผนและกำหนดแนวทางทั้งในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบชัดเจนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

3. มีบุคลากรที่มีคุณภาพ เพราะการดำเนินงานเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดจะบรรลุผล ได้ นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้และเทคนิค ระดับที่ลึกซึ้ง ฉะนั้นจึงมีครูมือการปฏิบัติงานและมีการฝึกเทคนิคที่จำเป็น ต้องอาศัยหลักวิชา เช่น การให้คำปรึกษา ทักษะการแก้ปัญหา การสร้างค่านิยม การสร้างพลังจิต การจัดการกับความเครียด

การสื่อสาร และการสร้างสัมพันธภาพ

ส่วนแนวปฏิบัติในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา มีดังนี้
(สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2546 : 123-134)

1. การให้การศึกษา โดยการสอดแทรกความรู้เรื่องยาเสพติดไว้ในหลักสูตร การเรียนการสอนในโรงเรียน
 2. การเผยแพร่ข่าวสาร โดยอาศัยเทคนิควิธีการและสื่อชนิดต่างๆ ถ่ายทอดความรู้สู่กลุ่มเป้าหมาย เช่น การจัดวิทยากรบรรยายทางสื่อมวลชนต่างๆ
 3. การพัฒนาบุคลากร ซึ่งถือเป็นสื่อบุคคลในการให้ข่าวสาร และการศึกษา สามารถถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับยาเสพติดของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีสัมฤทธิ์ผล
 4. การผลิตสื่อ ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยีอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงไปได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ช่วยเร้าความสนใจ จดจำง่าย และประหยัดเวลา
 5. การจัดกิจกรรมทางเลือก เพื่อให้ประชาชนมองเห็นทางเลือกอื่น ในการแก้ไขปัญหา มีทั้งทางเลือกด้านสุขอนามัย เช่น กีฬา นันทนาการ ดนตรี ทางเลือกด้านจริยธรรม เช่น อบรมศีลธรรม กิจกรรมทางศาสนา ทางเลือกด้านสังคม เช่น การฝึกอาชีพและการส่งเสริมรายได้
 6. สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดให้เพียงพอ ซึ่งนอกจากงบประมาณของรัฐแล้วหากไม่เพียงพอ ก็ขอความร่วมมือจากหน่วยงานเอกชนมาสนับสนุน
 7. การวิจัยและประเมินผล ศึกษาแนวทางและตรวจสอบประสิทธิภาพของการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อแก้ไขวิธีการป้องกันยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด
- การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา มุ่งที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545 : 27)
1. นักเรียนที่ไม่เคยมีประสบการณ์ ในการใช้ยาเสพติดจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดเป็นอย่างดี และมีเจตคติที่ดีต่อต้านยาเสพติด
 2. นักเรียนที่มีประสบการณ์ใช้ยาเสพติดมาแล้ว จะหยุดพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด จะได้รับการแนะนำและช่วยเหลือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้อยู่ในบรรทัดฐานที่เหมาะสม

3. นักเรียนที่ติดยาเสพติดจะได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายและจิตใจให้สมบูรณ์แข็งแรง และกลับมาเล่าเรียนศึกษาดังเดิม

4. นักเรียนที่มีส่วนในขบวนการค้ายาเสพติดในโรงเรียน จะได้รับการลงโทษตามกฎหมายหากไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

กลยุทธ์ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษามีดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545 : 28-31)

1. ให้มีการจำแนกกลุ่มเป้าหมายที่จะดำเนินการ ตามลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออก โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ดังนี้

1.1 กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด

1.2 กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้เหล้า บุหรี่ หรือเริ่มทดลองใช้ยาเสพติดบางชนิด และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ แต่ยังไม่ติดยาเสพติด

1.3 กลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติด

1.4 กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมค้ายาเสพติด

2. ผสมผสานมาตรการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้ทั้ง 3 มาตรการ คือ

2.1 การป้องกันยาเสพติด

2.2 การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

2.3 การปราบปรามยาเสพติด

3. ระดมทรัพยากรของโรงเรียนและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ทั้งนี้การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา จำเป็นต้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม โดยการระดมทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทุกคน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู-อาจารย์ ผู้ปกครอง นายกสมาคมผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ สารวัตรนักเรียน แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และหน่วยงานภาคเอกชนในแต่ละท้องถิ่น

4. การให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ส่วนการดำเนินการกับกลุ่มนักเรียนเป้าหมายควรกระทำ ดังนี้

4.1 กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด โดยใช้

4.1.1 มาตรการทางการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้

ปรับเปลี่ยนเจตคติ และการปฏิบัติตนของนักเรียนเกี่ยวกับยาเสพติด มีลักษณะการดำเนินงาน 3

ลักษณะ คือ

1) การกำหนดเนื้อหาความรู้ เรื่องการป้องกันปัญหาสุขภาพเสพติด
ในหลักสูตร เพื่อให้มีการเรียนการสอนทุกระดับชั้น

2) การผนวกเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด เข้าไปในวิชา
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยไม่มีหลักสูตรกำหนดไว้

3) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

4.1.2 มาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มุ่งรณรงค์ให้ข้อมูล
ข่าวสาร เพื่อการป้องกันยาเสพติดแก่นักเรียน เพื่อสร้างความตระหนักต่อปัญหาสุขภาพเสพติด และ
รู้จักการปฏิบัติตนในการป้องกันปัญหาสุขภาพเสพติด กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่โรงเรียน
สามารถดำเนินการได้ มีดังนี้

1) การจัดป้ายนิเทศในชั้นเรียน หรือบอร์ดต่างๆ ในโรงเรียน

2) การจัดนิทรรศการในเวลาและโอกาสที่สำคัญ เช่น วัน

ต่อต้านยาเสพติดโลก

3) การจัดรายการเสียงตามสายในโรงเรียน

4) กิจกรรมหน้าเสาธง

5) การจัดทำโปสเตอร์ และแผ่นพับเพื่อเผยแพร่ในโรงเรียน

6) การจัดบรรยายและการจัดอภิปราย โดยวิทยากร

ผู้ทรงคุณวุฒิ

7) การจัดการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในโรงเรียน

4.1.3 มาตรการทางเลือก มุ่งเสริมสร้างพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้ง
ทางร่างกาย อารมณ์และสังคม มีลักษณะการดำเนินการ ดังนี้

1) ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ การส่งเสริมการออกกำลังกาย
และการเล่นกีฬา เช่น การแข่งขันกีฬาภายใน โรงเรียน การจัดการแข่งขันระหว่างโรงเรียน

2) ด้านจริยธรรม เช่น การมีส่วนร่วมกิจกรรมทางศาสนา

3) ด้านสังคม เช่น การรวมตัวกันจัดตั้งชมรมต่าง ๆ ใน

โรงเรียน

4) ด้านการฝึกอาชีพ เช่น กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรม

การส่งเสริมการเกษตรในโรงเรียน

4.1.4 การฝึกทักษะชีวิต เพื่อสร้างคุณลักษณะหรือความสามารถในเชิงสังคมและจิตวิทยาแก่นักเรียน ให้สามารถเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทักษะชีวิตจะเป็นความสามารถขั้นพื้นฐาน ที่ทุกคนจำเป็นต้องใช้ในสังคมที่ได้มาจากการฝึกฝนจนชำนาญนั่นเอง โดยทักษะชีวิตที่สำคัญในการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยจากยาเสพติด ได้แก่ ทักษะในการคิดวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ ทักษะในการประเมินสถานะภาพของตนเอง ทักษะในการคิดหาทางเลือกและตัดสินใจ ทักษะในการปฏิเสธ ทักษะต่อรองรักษาประโยชน์ของตน ทักษะในการสื่อสาร ทักษะในการควบคุมอารมณ์และความเครียด เป็นต้น

การฝึกทักษะชีวิตต้องใช้การสอนแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน การฝึกจะต้องเน้นการแสดงแบบอย่าง การระดมสมองและการฝึกปฏิบัติ โดยอาศัยบทบาทสมมติ เพื่อให้ให้นักเรียนมีประสบการณ์ โดยสอดแทรกการฝึกทักษะชีวิตเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ โดยครูผู้สอนวิชานั้น ๆ หรืออาจเป็นกิจกรรมแยกต่างหากจากการเรียนการสอน เช่น การจัดค่าย หรือการจัดกิจกรรมฝึกทักษะชีวิต โดยเฉพาะ ดังนั้นจึงต้องพัฒนาชุดการฝึกทักษะชีวิตให้หลากหลายรูปแบบและหลากหลายทักษะ เพื่อให้ครูนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี

4.1.5 การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อน ในช่วงวัยรุ่น เพื่อนเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิด เจตคติ และพฤติกรรมของวัยรุ่นด้วยกัน การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดให้ตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของกลุ่มเพื่อน จึงได้มีการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อนเพื่อประโยชน์ในการป้องกันยาเสพติด โดยมีรากฐานและความเชื่อมั่นในความสำเร็จของกลุ่มเพื่อน ว่ามีอิทธิพลความสามารถที่จะโน้มน้าวชักจูงเพื่อนในกลุ่ม ด้วยการแนะนำ ให้ความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มที่มีปัญหา ให้ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสม ก็สามารถที่จะป้องกันนักเรียนที่มีปัญหามีให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่ถูกต้อง นอกจากนั้นกลุ่มเพื่อนยังสามารถให้ความช่วยเหลือกันในเรื่องการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมกลุ่มเพื่อน ดำเนินการ โดยการฝึกอบรมนักเรียน ที่มีบุคลิกเป็นผู้นำ ให้เป็นแกนนำของกลุ่มเพื่อน และมอบหมายบทบาทให้ปฏิบัติ เช่น บทบาทในการเป็นเพื่อนเรียน เพื่อนสนิท ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่ม โดยมีครูที่ปรึกษาในการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อนอย่างใกล้ชิด

ผู้นำของกลุ่มที่ได้รับการฝึกฝนอบรมอย่างดี สามารถที่จะเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเพื่อน เพื่อแก้ปัญหาของสมาชิกกลุ่มในด้านการเรียน การป้องกันและ

แก้ไขปัญหาชีวิตในด้านต่าง ๆ รวมถึงปัญหาการใช้ยาเสพติดด้วย กิจกรรมกลุ่มเพื่อนที่มีชื่อหลากหลาย เช่น เพื่อนเพื่อเพื่อน เพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อนเตือนเพื่อน

บริบทของสถานศึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4

1. ประวัติความเป็นมาของสถานศึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4

การจัดการศึกษาอาชีวศึกษา มีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบ หน่วยที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนมากที่สุดคือ กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีหน่วยงานที่จัดการอาชีวศึกษาโดยตรง คือสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาและวิชาชีพประเภทต่าง ๆ ได้แก่

- 1.1 ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ประเภทวิชาพาณิชยกรรม
- 1.2 ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ ประเภทวิชาคหกรรม
- 1.3 ประเภทวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- 1.4 ประเภทวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ

ดำเนินการจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบวน และทวิภาคี ผลิदनักเรียนนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และฝึกอบรมวิชาชีพ ระยะสั้น มีสถานศึกษาในสังกัดทั่วประเทศ 415 แห่ง มีประเภทของสถานศึกษา คือ

1. วิทยาลัยเทคนิค ซึ่งจัดการเรียนการสอนเน้นประเภทวิชาอุตสาหกรรม
2. วิทยาลัยอาชีวศึกษา เน้นจัดการเรียนการสอนประเภทวิชาพาณิชยกรรม คหกรรม และศิลปกรรม
3. วิทยาลัยสารพัดช่าง เน้นจัดการเรียนการสอนวิชาชีพระยะสั้นแบบนอกระบบ

4. วิทยาลัยการอาชีพ เน้นจัดการเรียนการสอนวิชาชีพตามความต้องการของท้องถิ่นชุมชน

วิทยาลัยสารพัดช่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้จัดตั้งขึ้นปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา และมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพไปสู่ท้องถิ่น สนับสนุน การพัฒนาชนบท เพื่อผลิตกำลังคนด้านวิชาชีพในระดับช่างกึ่งฝีมือ และช่างเทคนิค ให้ตรงกับความต้องการ ของตลาด แรงงาน และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศโดยเน้นจัดการเรียนการสอนวิชาชีพระยะสั้นแบบนอกระบบ ปัจจุบันวิทยาลัยใน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาทั่วประเทศมี 415 แห่ง แบ่งตามการบริหารใหม่ในรูปแบบ

ของสถาบันการอาชีวศึกษาได้เป็น 19 สถาบัน (พ.ร.บ. การอาชีวศึกษา. 2551 : 6) สถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 ประกอบด้วย สถานศึกษาอาชีวศึกษาที่อยู่ในท้องที่จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี รวม 22 แห่ง

2. บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 (กองการศึกษาอาชีพ. 2541 : 68-69)

หน้าที่หลัก มีดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนต่อเนื่องในสาขาวิชา ช่างอุตสาหกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม ศิลปกรรม และเกษตรกรรม (เป็นการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและตลาดแรงงานเป็นสำคัญ) เพื่อรับประกาศนียบัตรตามหลักสูตรต่าง ๆ คือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

2. จัดการเรียนการสอนวิชาชีพให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา สถานศึกษาของรัฐบาลและเอกชน และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการฝึกอบรมอาชีพ

หน้าที่รอง

1. จัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ที่มีระยะเวลาเรียน 6-225 ชั่วโมง เพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่นและตลาดแรงงานรวมถึงการสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

2. จัดการเรียนการสอนต่อเนื่อง เพื่อรับประกาศนียบัตรตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในรูปแบบสะสมหน่วยกิต นักเรียน นักศึกษา และกลุ่มเป้าหมายพิเศษ ให้มีรูปแบบการจัดที่เอื้อต่อการขยายโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพ

3. จัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพต่อยอดในสาขาวิชาที่ใช้เทคโนโลยีสูงต่อเนื่องจากหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น หรือหลักสูตรอื่น ๆ เพื่อให้มีความรู้และประสบการณ์ขั้นสูง

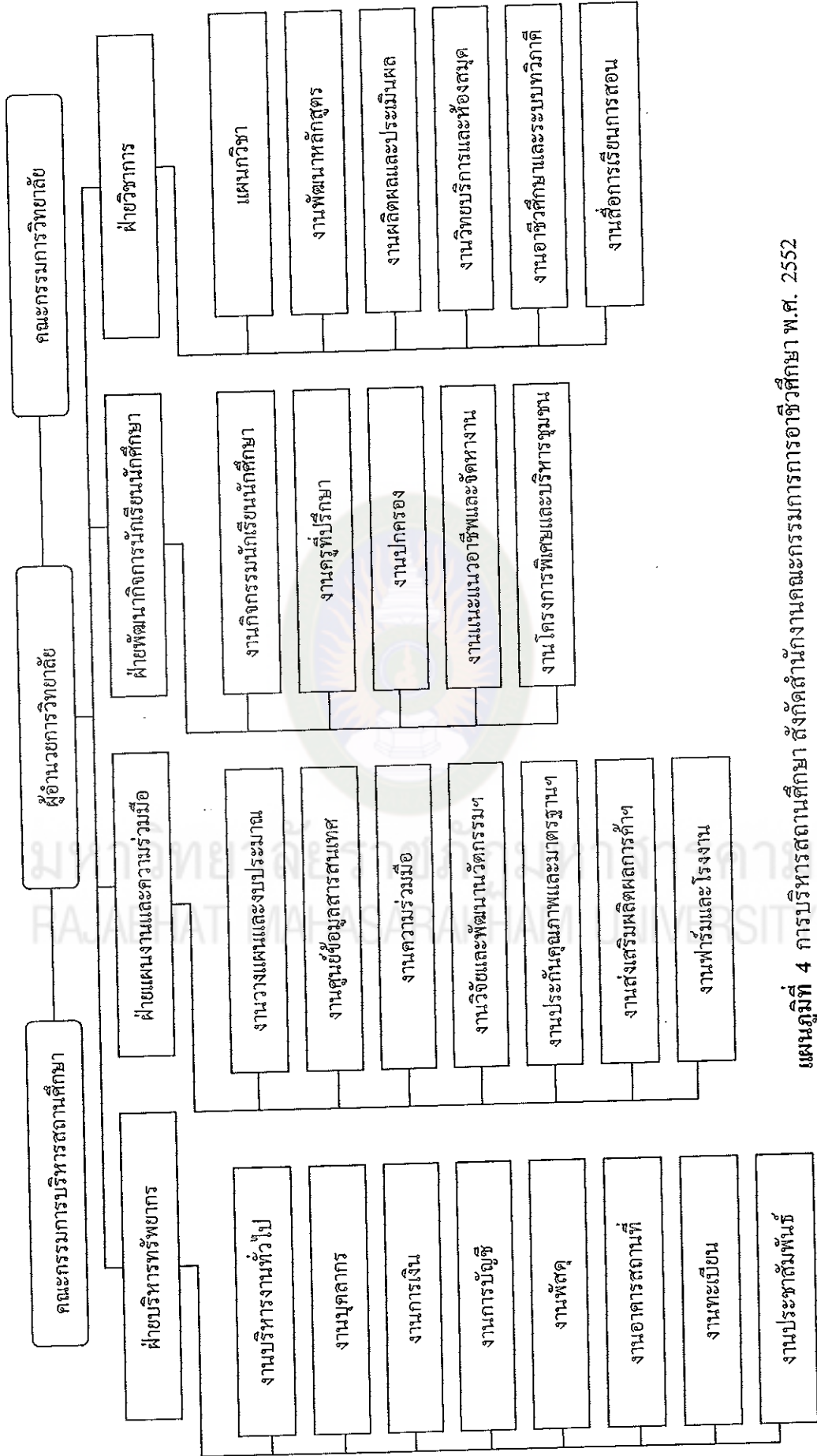
4. จัดการเรียนการสอนวิชาชีพตามความต้องการของท้องถิ่น หรือตามที่กรมอาชีวศึกษามอบหมาย และ โครงการพิเศษต่าง ๆ

5. จัดการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานให้แก่ผู้สำเร็จการฝึกอบรมวิชาชีพจากสถานศึกษา ผู้มีประสบการณ์และผู้ชำนาญงาน

6. ให้บริการวิชาชีพแก่ชุมชน และหน่วยงานในท้องถิ่น

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของวิทยาลัยในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ วิทยาลัยในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 จึงแบ่งหน่วยงานภายในออกเป็น 4 ฝ่าย ตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ว่าด้วยการบริหารการศึกษา พ.ศ. 2549 ลงวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยแต่ละฝ่ายรับผิดชอบงานต่าง ๆ ดังนี้

1. ฝ่ายบริหารทรัพยากร มีหน้าที่ รับผิดชอบในการควบคุมดูแลงานบริหารงานทั่วไปงานบุคลากร งานการเงิน งานการบัญชี งานพัสดุ งานอาคารสถานที่ งานทะเบียน งานบริหารงานทั่วไป งานประชาสัมพันธ์
2. ฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลงานแผนและงบประมาณ งานศูนย์ข้อมูล งานความร่วมมือ งานวิจัยและพัฒนา งานผลิตผลการค้า
3. ฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลงานปกครอง งานกิจกรรมนักเรียนนักศึกษา งานแนะแนวอาชีพและการจัดหางานงานครูที่ปรึกษา งานสวัสดิการนักเรียนนักศึกษา งานโครงการพิเศษ
4. ฝ่ายวิชาการมีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลแผนกวิชาสามัญสัมพันธ์ แผนกวิชาชีพตามสาขาที่เปิดสอน งานพัฒนาหลักสูตร งานวัดผล งานทวิภาคี งานห้องสมุด งานสื่อการเรียนการสอน

แผนภูมิที่ 4 การบริหารสถานศึกษา ดังกีด้านงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2552

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานวิจัยของนักวิจัยภายในประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

วีระ โอบอ้อม (2549 : 118-120) ศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 พบว่า

1. ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบ้านลาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน ด้านการดำเนินงานตามแผน และด้านการประเมินผล ส่วนด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามอยู่ในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู ประเภทของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษาและพฤติกรรมผู้นำ ดังนี้

2.1 จำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานของครู พบว่า สถานภาพในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็น โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกัน

2.2 จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา พบว่า ประเภทสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็น โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการเตรียมและวางแผนการดำเนินงาน และด้านการประเมินผล โดยครูที่อยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือขยายโอกาสทางการศึกษามีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่อยู่ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา

2.3 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็น โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 จำแนกตามพฤติกรรมผู้นำ พบว่า ผู้นำมีพฤติกรรมต่างกัน มีความคิดเห็น โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ครู ได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 4 ด้าน สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านการเตรียมและวางแผนดำเนินงาน ควรศึกษาข้อมูลตัวบุคคล สังคม ภูมิประเทศ ประเพณี ความเชื่อของท้องถิ่นเพื่อการวางแผนดำเนินงาน

3.2 ด้านการดำเนินงานตามแผน ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ควรจัดทำในรูปคณะกรรมการและคณะกรรมการควรมีความตั้งใจสูงในการปฏิบัติงาน ควรจัดทำให้เป็นระบบอย่างต่อเนื่องและร่วมมือกันแก้ปัญหา

3.3 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ควรกระทำเป็นระบบและดำเนินการให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ผู้บริหารควรเอาใจใส่ ให้ขวัญกำลังใจและเป็นผู้นำในการกำกับ ติดตาม

3.4 ด้านการประเมินผล ควรจัดทำอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม ผู้ปกครองควร ให้ข้อมูลที่เป็นความจริงเกี่ยวกับตัวเด็กนักเรียนในการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากกว่านี้

สมศักดิ์ วรรณศิริ (2550 : 88-94) ศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า 1) การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการส่งเสริมนักเรียน และด้านการส่งต่อ 2) ผลการเปรียบเทียบระดับ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามสถานภาพ พบว่า โดยรวม ผู้บริหาร โรงเรียนกับครูผู้สอนมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน แต่ครูผู้สอน กับ ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน และผู้บริหาร โรงเรียนกับ ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน มีความคิดเห็นต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยผู้บริหาร โรงเรียนกับครูผู้สอน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน แต่ ครูผู้สอนกับผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน และผู้บริหาร โรงเรียนกับผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการคัดกรองนักเรียน โดยผู้บริหาร โรงเรียนกับครูผู้สอน ผู้บริหาร โรงเรียนกับ ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน แต่ครูผู้สอน กับผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน มีความคิดเห็น

ไม่แตกต่างกัน แต่ครูผู้สอน กับผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่าง 3) ข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน เกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เรียงตามความถี่จากมากไปหาน้อย คือ 1. โรงเรียนควรมีคณะกรรมการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ 2. โรงเรียนควรมี การพัฒนาระบบสารสนเทศ 3. โรงเรียนควรมีความพร้อม ด้านเอกสาร สื่อ และอุปกรณ์ เพื่อเอื้อในการดำเนินงาน 4. โรงเรียนควรจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 5. โรงเรียนควรมีการเผยแพร่การประชาสัมพันธ์

นิภารัตน์ วงษ์วิชา (2552 : 109-112) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่า

1. สภาพปัจจุบันในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการดำเนินงานด้านการคัดกรองนักเรียนมากที่สุด โคนสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในการรักษาความลับจากการคัดกรองนักเรียนมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ มีความสามารถในการจำแนกนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง/ปกติ กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาได้อย่างถูกต้อง มีการอธิบายและให้ความรู้แก่นักเรียนก่อนที่จะตอบแบบประเมิน

2. สภาพปัญหาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาปานกลางเป็นอันดับแรก คือ การดำเนินงาน ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหาในรายข้อที่เป็นปัญหาอันดับแรก คือ สถานศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ เมื่อนักเรียนมีปัญหาไม่กล้าที่จะปรึกษากับครู และขาดการประสานงานกับบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน

3. ความต้องการในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในอันดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความต้องการในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มากเป็นอันดับแรก โดยสถานศึกษาส่วนใหญ่ มีความต้องการให้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดประชุมสัมมนา ซึ่งแจ้งเรื่องการจัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มากเป็นลำดับแรก รองลงมา คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูที่ปรึกษาเพื่อให้เกิดความไว้วางใจและเชื่อใจ และกำหนดแผนปฏิบัติงาน และปฏิทินที่ชัดเจนให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สุจิตรา ไชโยแสง (2552 : 81-84) ศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ คือ 1) ด้านส่งเสริมนักเรียน 2) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 3) ด้านการป้องกันและแก้ไข ปัญหา 4) ด้านการส่งต่อ และด้านการคัดกรองนักเรียน ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต 1 โดย ภาพรวมอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน เรียงตามลำดับ คือ 1) ด้านการป้องกันและแก้ไข ปัญหา 2) ด้านรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 3) ด้านการคัดกรองนักเรียน 4) ด้านส่งเสริมนักเรียน และ 5) ด้านการส่งต่อและความต้องการ ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียน ในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียง ตามลำดับ คือ 1) ด้านการส่งเสริมนักเรียน 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการป้องกันและ แก้ไขปัญหา 4) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และ 5) ด้านการส่งต่อ

จากผลการวิจัยในประเทศ สรุปว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในโรงเรียน ดำเนินการ โดยการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การ คัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และการส่งต่อ นักเรียน มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับยาเสพติด การตั้งคณะกรรมการให้คำปรึกษา การจัดตั้ง คณะกรรมการดำเนินงาน การให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้ การส่งเสริมการเรียนการสอน และกิจกรรมอื่น การสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียน การนิเทศติดตามและประเมินผล และ การประเมินผลโครงการ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เฟอร์กูสัน (Ferguson. 1995 : 13413-A) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของยุทธวิธี การ ห้ามปราม ที่ใช้เพื่อลดปัญหาการใช้ยาเสพติดในโรงเรียนที่มีนักเรียน ซึ่ง ได้รับรายงานว่ายาเสพติดมาเป็นเวลานานกว่า 2 ปี โดยเขียนนโยบายเกี่ยวกับยาเสพติด ด้วยการตั้งคณะกรรมการ ให้คำปรึกษา มีโครงการช่วยเหลือนักเรียน โครงการพิเศษสำหรับนักเรียนที่เป็นนักกีฬา

โครงการฟื้นฟูหลังการรักษาโดยพ่อแม่สัมพันธ์ และหลักสูตรของโรงเรียน จากการศึกษาพบว่า ยุทธวิธีการเขียนนโยบายเกี่ยวกับยาเสพติด การตั้งคณะกรรมการให้คำปรึกษา มีผลทำให้ จำนวนที่เสพสิ่งเสพติด มีจำนวนลดลง

ฮิลล์ (Hill, 1996 : 1824-A) ได้ศึกษาการรับรู้ของครูและผู้ปกครองที่เกี่ยวกับ ปัญหาวินัยนักเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ในเขตชานเมืองรัฐคาโรไลนาเหนือ โดย เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการรับรู้ของบุคคลทั้งสองกลุ่ม ในเรื่องพฤติกรรมนักเรียนที่ ถือว่าเป็นการผิดวินัยที่รุนแรง ปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสม ตลอดจนกรณีการลงโทษนักเรียน โดยการพักการเรียน การงดการเรียนยวรายวิชา การไล่ออก เมื่อนักเรียนเกิดการทะเลาะวิวาท มีการต่อสู้ชกต่อยกัน การทำร้ายร่างกาย การพกพาอาวุธ การเสพหรือจำหน่ายยาเสพติด ด้านผู้สาว เป็นต้น ผลการศึกษาพบว่า ทั้งครูและผู้ปกครองเห็นว่า การมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอย่างรุนแรง ทำให้เกิดปัญหาวินัยใน โรงเรียน ซึ่งการเกิด ปัญหาวินัยนักเรียน มีสาเหตุมาจากทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน สาเหตุสำคัญของการเกิด ปัญหาค้านวินัย ได้แก่ การไม่มีวินัยในตนเอง และครูได้ระบุว่าเกิดจากการขาดความร่วมมือ ของผู้ปกครองในการช่วยแก้ปัญหาความประพฤติของนักเรียน และผู้ปกครองที่อยู่คนเดียว เนื่องจากการหย่าร้าง หรือการตายของคู่ครอง ก็มีส่วนทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ได้ การแก้ไขปัญหาวินัยนักเรียนส่วนมากผู้ปกครองและครูเห็นพ้องร่วมกัน ยกเว้นในด้านการ ต่อสู้ชกต่อยกัน ที่ผู้ปกครองเห็นควรให้ลงโทษการพักเรียนรายวิชาที่เกิดเรื่องดังกล่าว แต่ครูให้ พักการเรียนทุกรายวิชา นอกจากนี้ ทั้ง 2 กลุ่มเห็นว่าควรให้ตำรวจเข้ามาดำเนินการ เมื่อนักเรียน มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอย่างรุนแรง ยกเว้นกรณีการต่อสู้ชกต่อย ที่ครูส่วนใหญ่ต้องการให้ ตำรวจมาจัดการ แต่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ในด้านการปรับปรุงการจัดการวินัย นักเรียน ทั้งผู้ปกครองและครูเสนอแนะให้กำหนดนโยบายและการลงโทษที่เข้มงวดมากขึ้น ให้ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ให้ดำเนินมาตรการลงโทษอย่างสม่ำเสมอ ให้ไล่ออก นักเรียนที่มีปัญหาเรื้อรัง ให้ตำรวจเข้ามามีส่วนร่วม ใช้คำสอนทางศาสนาอบรมสั่งสอน นักเรียน

บลูม (Blum, 1997 : 2348-A) ได้ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการวินัย โรงเรียน จำนวน 26 รูปแบบ ในแง่แนวคิดเชิงทฤษฎี จุดแข็ง จุดอ่อน หลักหมายเชิงประจักษ์ ที่สนับสนุน จากการศึกษาเอกสารสรุปว่า ยังไม่มีวิธีการฝึกที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหา ทุก ๆ สถานการณ์ และ ไม่มีการฝึกอบรมครั้งใดครั้งหนึ่งมีผลดีในการช่วยให้ครูแก้ปัญหาทาง วินัยนักเรียนที่ดีกว่าการฝึกอบรมอื่น ๆ และควรทำการฝึกอบรมการแก้ปัญหาวินัยนักเรียน

ให้กับครูก่อนประจำการหรือนักศึกษาคู ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ มุ่งสำรวจจำนวน โปรแกรมการผลิตครูที่จัดให้มีรายวิชาเฉพาะด้านวินัยนักเรียนได้ในหลักสูตร การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามส่งไปยังสถาบันที่จัดหลักสูตรผลิตครู จำนวน 467 แห่ง ผลการศึกษาพบว่า มีสถาบันจำนวนร้อยละ 51 ที่จัดรายวิชาวินัยนักเรียนไว้ในหลักสูตร แต่มีร้อยละ 43 เท่านั้น ที่บังคับให้เรียน โดยรายวิชาวินัยนักเรียน มีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องประวัติของการเกิดวินัยนักเรียน และรูปแบบการแก้วินัยนักเรียน โดยมีเอกสาร ตำรา และ โสตทัศนูปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน

บรูคส์-คลีน (Brooks-Klein. 1997 : 2169-A) ได้ศึกษาความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของเครื่องมือวัดความหลากหลายของการมีพฤติกรรมในการจัดการปัญหาวินัยในห้องเรียนของครู ซึ่งผลสรุปจากงานวิจัยทั่วไป พบว่า การแก้ปัญหาวินัยจะประสบผลสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพมากที่สุด เมื่อครูที่ปฏิบัติการเกี่ยวกับวินัยของนักเรียนมีกรอบความคิด/ความเชื่อ สอดคล้องกับหลักการหรือทฤษฎีที่เกี่ยวกับวินัยเท่านั้น โครงการนี้ ได้สร้างรูปแบบการฝึกอบรมครูให้มีความสามารถในการจัดการปัญหาพฤติกรรมนักเรียนในห้องเรียน โดยฝึกให้ครูใช้วินิจฉัยเกี่ยวกับกรอบความคิด – ความเชื่อของตนเอง โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมการจัดการปัญหาวินัยนักเรียน ตลอดจนฝึกให้เกิดความเข้าใจในกรอบความคิด/ความเชื่อของตนเอง และของผู้อื่น หรือทฤษฎีต่าง ๆ เมื่อครูมีแนวความคิดเกี่ยวกับวินัยอย่างชัดเจน ก็จะสามารถใช้วิธีการที่สร้างสรรค์ในการแก้ปัญหานักเรียน มากกว่าการใช้มาตรการลงโทษแต่อย่างใด การศึกษาครั้งนี้ ได้สำรวจโรงเรียนต่าง ๆ ในที่ตั้ง 5 แห่ง และมีผู้ตอบแบบสอบถาม 265 คน ซึ่งได้เข้าร่วมสัมมนาและประชุม ผลการศึกษาพบว่า แบบวัดมีความเชื่อถือได้อยู่ในระดับปานกลาง ตลอดจนมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและองค์ประกอบที่เหมาะสม และผลจากการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของครู ที่ต้องการได้รับการฝึกอบรมอย่างเข้มในเรื่องการบริหารจัดการปัญหาวินัยในห้องเรียน

ลารอส (Lares. 1999 : 4603-A) ได้ศึกษาความเข้าใจหลักการและการปฏิบัติตามหลักการบริหารจัดการคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ (Total Quality Management) ในด้านวินัยนักเรียน เพื่อกำหนดคุณภาพของระบบการดูแลจัดการวินัย การแก้ปัญหาวินัยนักเรียน ตลอดจนกำจัดอุปสรรคบางประการ ในการแก้ปัญหาวินัยนักเรียน เพื่อปรับปรุงค่านิยมที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีคุณภาพและระบบของพฤติกรรม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการไปเยี่ยมชมสำนักงานวินัยนักเรียน นักเรียน ครู และผู้ปกครองในโรงเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แล้วนำมาให้ครูและนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวินัยนักเรียน โดยใช้

หลัก TQM เพื่อร่วมกันตัดสินใจว่าปัญหาวินัยในเรื่องใด และช่วงเวลาใดของการเรียนที่เป็นปัญหาสำคัญ ตลอดจนร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปหลักการของ TQM (Total Quality Management) ในการแก้ไขปัญหาวินัยนักเรียนใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากการทำให้นักเรียนพัฒนาการมีวินัยที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับ ทำให้ผู้ใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือนักเรียนหาแนวทางในบรรยากาศแห่งความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีผลทำให้นักเรียนรู้สึกว่าได้รับการสนับสนุนและเสริมสร้างความรับผิดชอบในการมีพฤติกรรมของตน หลักการนี้จึงเป็นวิธีการสนับสนุนให้นักเรียนมีวินัยด้วยตนเอง ไม่ใช่เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความไม่พอใจหรือโกรธแค้นผู้ใหญ่/โรงเรียน

จากผลการวิจัยต่างประเทศ สรุปว่า ต้องมีนโยบายเกี่ยวกับยาเสพติด การตั้งคณะกรรมการให้คำปรึกษา มีผลทำให้จำนวนที่เสพลิงเสพติด มีจำนวนลดลง ด้านการปรับปรุงการจัดการวินัยนักเรียน ทั้งผู้ปกครองและครูเสนอแนะให้กำหนดนโยบายและการลงโทษที่เข้มงวดมากขึ้น ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ให้ดำเนินมาตรการลงโทษอย่างสม่ำเสมอ ให้ไล่นักเรียนที่มีปัญหาเรื้อรังออกจากโรงเรียน ให้ตำรวจเข้ามามีส่วนร่วมใช้คำสอนทางศาสนาอบรมสั่งสอนนักเรียน เนื่องจากการทำให้นักเรียนพัฒนาการมีวินัยที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับ ทำให้ผู้ใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือนักเรียนหาแนวทางในบรรยากาศแห่งความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีผลทำให้นักเรียนรู้สึกได้รับการสนับสนุนและเสริมสร้างความรับผิดชอบในการมีพฤติกรรมของตน หลักการนี้จึงเป็นวิธีการสนับสนุนให้นักเรียนมีวินัยด้วยตนเอง และสามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนได้

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการป้องกันปัญหาเสพลิงเสพติดในโรงเรียน ดำเนินการโดยการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อนักเรียน มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับยาเสพติด การตั้งคณะกรรมการให้คำปรึกษา การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้ การส่งเสริมการเรียนการสอน และกิจกรรมอื่น การสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียน การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ การนิเทศติดตามและประเมินผล และการประเมินผล โครงการ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอหาเชิงทฤษฎีและข้อสรุปจากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศไปเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยการดำเนินงานตามเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการป้องกันปัญหาเสพลิงเสพติดในสถานศึกษาสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 ครั้งนี้ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด